

Opinnäytetyö (YAMK)
Kuntoutuksen koulutusohjelma
2013

Mira Laine

NOVIDAAN VERTAISTUTORTOIMINTAA

–opiskelijoiden kokema tarve
vertaistutortoiminnalle sekä
vertaistutorkoulutuksen kehittäminen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuntoutuksen koulutusohjelma

Joulukuu 2013 | Sivumäärä 90

Ohjaaja Päivi-Maria Hautala

Mira Laine

NOVIDAAN VERTAISTUTORTOIMINTAA

–OPISKELIJOIDEN KOKEMA TARVE VERTAISTUTORTOIMINNALLE SEKÄ VERTAISTUTORKOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN

Tämän toiminnallisen tutkimuksen taustalla on yhteiskuntatakuu, jonka toteutuminen tulee lisäämään tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrää oppilaitoksissa. Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopisto Novida yhteistyössä opetushallituksen VALMIS-hankkeen kanssa vastaa haasteeseen suunnittelemalla vertaistutortoimintaa oppilaitokselle. Vertaistutortoiminnalla pyritään lisäämään opiskelijoiden hyvinvointia, estämään ensimmäisen vuoden opiskelijoiden keskeytyksiä ja tätä kautta ennaltaehkäisemään nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta. Näkökulmana on sosiaalisen tuen lisääminen ja ennaltaehkäisevä sosiaalinen kuntoutus sekä osallistaminen oppimisvaikeuksista ja opiskelumotivaation puutteesta kärsiville nuorille.

Aiempien tutkimusten perusteella saatuja tietoja vertaistutortoreiden sekä opettajien näkökulmasta täydennetään kartoittamalla kyselytutkimuksen avulla Novidan opiskelijoiden omat tarpeet ja toiveet vertaistutortoiminnalle sekä innostus toimia vertaistutorina. Kysely toteutettiin kyselylomakkeella Novidassa 2011 aloittaneille nuorisooasteen kone- ja metallialan, hotelliravintola- ja cateringalan sekä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Vastaaajia oli yhteensä 30 opiskelijaa 37:stä. Tutkimus palvelee kyseisen oppilaitoksen tarpeita ja tulokset eivät ole yleistettävissä.

Tulosten mukaan opiskelijoilla on tarve vertaistutortoiminnalle. Tarve ajoittuu koko opintojen ajalle. Vertaistuen tarve liittyy itse opiskeluun ja sitä kaivattiin tulopäivästä alkaen: tilojen löytämisessä, tiloihin tutustumisessa ja opiskelumateriaaleista. Tuen tarve oli käytännönläheistä ja kohdistui pieniin käytännön asioihin, joiden kautta jännitys poistuisi ja opinnot sekä ryhmäytyminen pääsisivät käyntiin. Opiskelijoista 60 % vastasi myönteisesti ajatukseen toimia itse tutorina. Tämä tulos oli vertaistutortoiminnan käynnistämisen kannalta tärkeä.

Toiminnallisen tutkimuksen tuloksena syntyi toteutussuunnitelma vertaistutortoiminnan vapaasti valittavista opinnoista.

ASIASANAT:

Ammatillinen koulutus, pedagoginen kuntoutus, sosiaalinen kuntoutus, tutorit, tutorointi, vertaistutor,

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Rehabilitation

December 2013 | Total number of pages 90

Instructor Päivi-Maria Hautala

Mira Laine

PEER TUTORING TO NOVIDA

-THE NEED FOR PEER TUTOR EXPERIENCED BY STUDENTS AND PLANNING OF PEER TUTOR DEVELOPMENT

The background for this functional study is a social guarantee and of which the realization of this program will increase the need of the number of students in educational institutions. Uusikaupunki Vocational College Novida in cooperation with the Board of Education's VALMIS-project responds to the challenge by designing peer tutoring for the institution. Peer tutoring aims to increase students' well-being, to prevent the interruption of the first -year students and in this way to prevent young people from being excluded from society. The point of view is to increase social support and to take preventive actions with adolescents who experience learning difficulties and lack the motivation to study.

Based on previous studies on the basis of the information obtained from the point of view of teachers as well as peers, this study is supplemented by a survey of Novida's own students needs and desires of peer tutoring and the enthusiasm to act as a tutor. The survey was conducted with a questionnaire provided for students that started their degree at Novida in 2011 in the fields of machine and metal industry, hotel and catering industry, and social and health care students. 30 students out of 37 responded to the study. The study will serve the educational needs of this institution and the results can not be generalized.

The results show that students have a need for peer tutoring and the need takes place throughout the study period. The need for tutoring starts from day one and is related to the studies itself: finding the premises, exploring the facilities and concerning the learning materials. The need for support was pragmatic and focused on small practical things, through which the tension would disappear and the studies and getting to know other students would be easier. 60 % of the students responded positively to the idea to act as a tutor. This result was important concerning the launch of peer tutoring.

This functional research resulted in the implementation plan of peer tutoring as part of elective studies.

KEYWORDS:

Vocational education and training, pedagogical rehabilitation, social rehabilitation, tutors, tutoring, peer tutor,

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTALLA JA LÄHTÖKOHTINA	7
2.1 Yhteiskuntatakuu 2013	7
2.2 Novida ja VALMIS -hanke	8
3 OPISKELU- JA TYÖMARKKINOIDEN ULKOPUOLELLA OLEVAT NUORET	10
4 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY	13
4.1 Sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen	14
5 PEDAGOGINEN KUNTOUTUS	16
5.1 Sosiaalinen kuntoutus	17
5.2 Sosiaalinen tuki	20
5.2.1 Vertaistuki	21
6 TUTOROINTI OPINTOJEN TUKENA	23
6.1 Tutorointi ja vertaistutorointi	23
6.2 Tutoroinnin menetelmät	26
6.3 Vertaistutoroinnin merkitys opiskelussa	27
6.4 Vertaistutorin toimintamuodot	28
7 OPPILAITOS TUTORIN TOIMINTAKENTTÄNÄ TUTKIMUSTEN VALOSSA	31
8 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
9 TUTKIMUSMENETELMÄLLISET VALINNAT	35
9.1 Toimintatutkimus	35
9.2 Aineiston keruu	39
9.3 Tutkimuksen kohde, aineisto ja tutkimusmenetelmät	40
9.4 Tutkimuksen analyysi	41

9.5 Tutkimuksen luotettavuus	42
10 TULOKSET	44
10.1 Vertaistuen tarve opintojen alussa	44
10.2 Vertaistuen tarve opintojen keskivaiheilla	46
10.3 Vertaistuen tarve myöhemmin opinnoissa	47
10.4 Tutoroitavien kokemukset tärkeimmistä vertaistuen kohteista	48
10.5 Kiinnostus toimia vertaistutorina	49
11 TULOSTEN POHDINTA	51
12 VERTAISTUTORKOULUTUKSEN TOTEUTUSSUUNNITELMA	57
13 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ JA KEHITTÄMISHAASTEITA	61
LÄHTEET	65

LIITTEET

- Liite 1. Kyselylomake
- Liite 2. Toteutussuunnitelma
- Liite 3. Tutor-opas
- Liite 4. Kurssin teoriaopetuksen keskeinen sisältö

KUVIOT

Kuvio 1. Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen keskeyttämismäärä prosentteissa (SVT).	11
Kuvio 2. Toimintatutkimuksen syklit (Linturi 2003)	38
Kuvio 3 Vertaistuen tarve opintojen alussa	44
Kuvio 4 Vertaistuen tarve opintojen keskivaiheilla	46
Kuvio 5 Vertaistuen tarve myöhemmin opinnoissa	47
Kuvio 6 Kiinnostus toimia vertaistutorina	49

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä keskityn Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopisto Novidan opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen suunnittelemalla ennaltaehkäisevän sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta vertaistutorkoulutuksen oppilaitokselle. Vertaistutortoiminnan avulla pyritään ennaltaehkäisemään opintojen keskeyttämistä ja sitä kautta nuorten syrjäytymistä. Toimintaa kehitetään yhteistyössä opetushallituksen VALMIS-hankkeen (Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostaminen Varsinais-Suomessa) kanssa.

Hallitusohjelmaan kirjattu Nuorten yhteiskuntatakuu pyrkii poistamaan koulutusjärjestelmästäme puutteita ja kaikille nuorille tullaan takaamaan perusasteen jälkeinen koulutuspaikka. Toisen asteen tutkinnon puuttumisella on suora yhteys työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta syrjäytymiseen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 6–9.) Oppilaitoksissa tämä merkitsee oppilashuollon sekä opetushenkilöstön haasteiden lisääntymistä ja opiskelijoiden tuen tarpeen kasvua. Novidan yksi keino vastata tuen tarpeen kasvuun on vertaistuen kehittäminen

Tinton, 1975, kehittämässä korkeakoulujen keskeyttämistä ehkäisevässä mallissa opiskelijakaverit nähdään merkittävänä opintoihin kiinnittymistä auttavana sosiaalisena tukena (Penttinen, Skaniakos, Valkonen & Plihtari 2011, 5). Vertaistutortoiminta voidaan nähdä oppimisen ja elämänhallinnan lisäresurssina oppilaitoksille sekä keinona ehkäistä opintojen keskeyttämistä.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTALLA JA LÄHTÖKOHTINA

Ammatti- ja aikuisopisto Novidan vertaistutortoiminnan tarpeen kartoitus opiskelijoiden näkökulmasta sekä vertaistutorkoulutuksen suunnittelun taustalla ja lähtökohtana on pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmaan kirjattu Nuorten yhteiskuntatakuu 2013 nuorten työllisyyden edistämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 6). Opetushallitus on mahdollistanut Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostaminen Varsinais-Suomessa VALMIS -hankeen avulla kehittää Ammatti- ja aikuisopisto Novidassa keinoja tukea nuorten valmistumista ammatillisesta koulutuksesta.

2.1 Yhteiskuntatakuu 2013

Yhteiskunnan ja työmarkkinoiden muutos vaikuttaa nuorten mahdollisuuksiin toimia aktiivisena kansalaisena. Työmarkkinoilla vaaditaan korkeaa osaamista ja kilpailu on kiristynyt, nämä ovat kasvattaneet nuorten työttömyyttä. Hallitusohjelma on ottanut nuorten syrjäytymisen ehkäisyn painopisteekseen. Työkäinen väestö vähenee, joten nuorten kiinnittyminen työmarkkinoille nähdään tärkeänä. Koulutukseen ja työhön kiinnittymättömyys aiheuttaa nuorille sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia, näiden ongelmien seuraukset ovat pitkäkestoisia. Ratkaisuna hallitus toteuttaa yhteiskuntatakuun eli nuorisotakuun vuoden 2013 alusta alkaen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7.)

Nuorten syrjäytymistä voidaan tarkastella inhimillisesti, joiden seurauksia on vaikea määrällisesti tehdä todeksi. Tällä hetkellä Suomessa on 110 000 pelkän peruskoulututkinnon varassa olevaa 20–29-vuotiasta. Kokonaan työn ja

koulutuksen ulkopuolella arvioidaan olevan 40 000 kouluttamatonta nuorta. Kansantalouden näkökulmasta vaikutukset liittyvät syrjäytymisestä aiheutuneisiin suoriin ja välillisiin kustannuksiin. Yhden syrjäytyneen perustoimeentulon kustannukset 40 vuoden ajalta ovat noin 750 000 euroa, jonka päälle tulee vielä mahdolliset sosiaalietuudet, syrjäytymisen kustannukset, yhteiskunnan menettämät verotulot ja työn tuottama arvonlisä. Vuositalolla tarkasteltaessa nuorten syrjäytymisen kustannukset ovat noin 300 miljoonaa euroa vuodessa. Kansantalouden näkökulmasta nuorten syrjäytyminen vaikuttaa myös työvoiman saatavuuteen ja työurien pituuteen. Nuoren suorittama toisen asteen tutkinto vaikuttaa merkittävästi työntekijän työuran pituuteen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7.)

Hallituksen yhtenä tavoitteena on, että kaikille nuorille luodaan realistiset mahdollisuudet suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Huomiota kiinnitetään myös siihen, että nuoret eivät ajaudu liian pitkään jaksoon ilman aktiivista toimintaa. Näihin tavoitteisiin tähdätään yhteiskuntatakuulla. ”Jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle tai alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.” Yhteiskuntatakuuta täydennetään koulutustakuulla, joka määritellään seuraavasti: ”Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 7, Työ- ja elinkeinoministeriö 2013, 3.)

2.2 Novida ja VALMIS -hanke

Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä (LSKKY) kattaa Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopiston lisäksi Liedon ja Loimaan ammatti- ja aikuisopistot

sekä Loimaan ja Vakka-Suomen oppisopimustoimistot. Opiskelijoita koulutuskuntayhtymässä on keskimäärin 2300. (LSKKY.) Lounais-Suomen koulutuskuntayhtymä järjestää ammatillista peruskoulutusta, jonka tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää sekä vastata työelämän osaamistarpeisiin ja edistää työllisyyttä (Valkonen 2002, 1). Novida on monialainen ammatillinen oppilaitos, jossa voi suorittaa toisen asteen perusopinnot sekä ammatillisia lisä- ja täydennysopintoja. Novidassa on yhdeksän koulutusala ja noin 570 perustutkinto-opiskelijaa. Lisäksi on 400 oppisopimusopiskelijaa ja vuosittain keskimäärin 1000 aikuista suorittaa erilaisia kursseja. (Novida.)

Kehittämistyön taustalla on opetushallituksen Valmis-hanke, ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostaminen Varsinais-Suomessa. Hankkeen taustalla on tämän kehittämistyön kannalta tarve kehittää yksilöllisiä ja ryhmämuotoisia tuki- ja ohjausmuotoja eri opintojen vaiheissa oleville opiskelijoille. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on tehostaa opiskelijoiden sitoutumista opiskeluun ja edistää elämänhallintaa sekä kehittää yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukevia toimintamalleja. Hankkeessa tavoitteena on ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostaminen ja opintojen keskeyttämisen vähentäminen. VALMIS -hanke on jaettu kuuteen työkokonaisuuteen. Tämä kehittämistyö kuuluu niistä ensimmäiseen, ”ensimmäisen vuoden opiskelijoiden keskeyttämisen vähentäminen”. (SSKKY.) Novidan yhtenä tavoitteena Valmis-hankkeessa ja tässä kehittämistyössä on suunnitella kaikille koulutusaloille vertaistutorointia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Kehittämislle rakennetaan vankka teoreettinen tietopohja sekä kartoitetaan opiskelijoiden kokema vertaistutoroinnin tarve, näiden pohjalta lähdetään rakentamaan Novidan vertaistutorkoulutuksen opintopakettia.

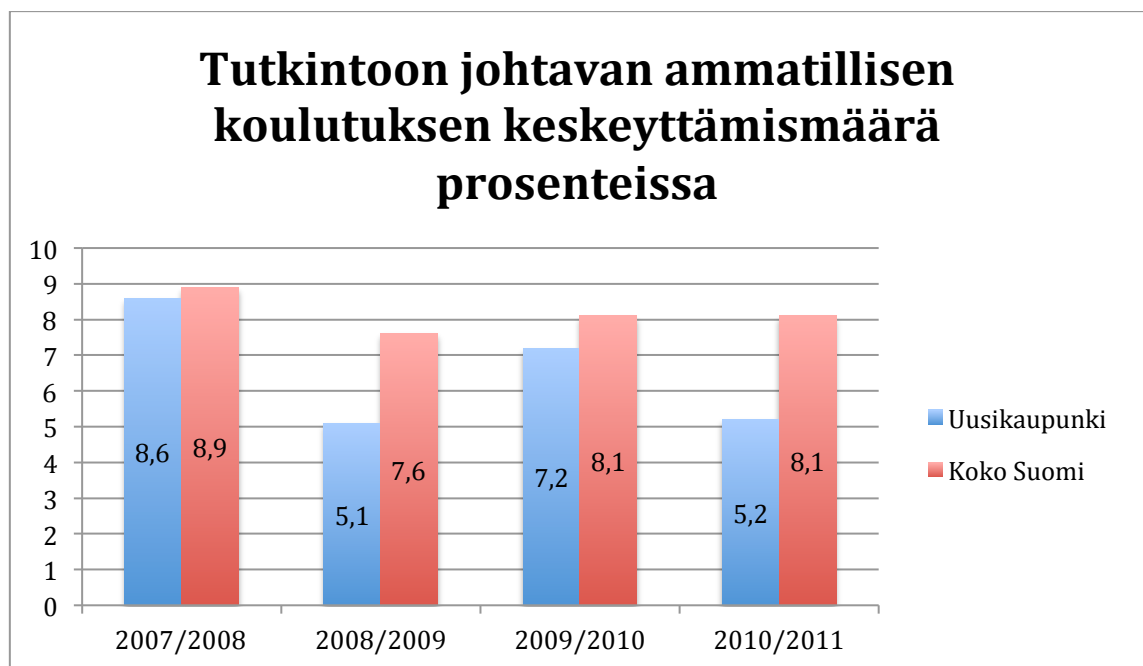
3 OPISKELU- JA TYÖMARKKINOIDEN ULKOPUOLELLA OLEVAT NUORET

Taantuman aikana nuorten työttömyys on noussut ja osa nuorista on jäänyt kaikkien yhteiskunnallisten järjestelmien ja palvelujen ulkopuolelle. Tämä viivästyttää nuoren siirtymistä työelämään ja on vaara että nuori syrjäytyy. Taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset siteet sitovat nuoren yhteiskuntaan, mutta kun nämä lähtevät murtumaan hiljalleen, niin nuori jää opiskelun, työn ja toimeentulon ulkopuolelle. Ulkopuolella oleminen ei kuitenkaan aina merkitse syrjäytymisvaarassa olemista. Siellä on omia lapsia tai vanhempiaan hoitavia nuoria, pääsykokeisiin valmentautuvia tai kolmannen sektorin toimijoita. (Myrskylä 2011, 9.)

Pelkän perusasteen varassa olevan nuoren riski päätyä opiskelu- ja työmarkkinoiden ulkopuolelle on kolminkertainen keskiasteen koulutuksen saaneisiin nuoriin verrattuna. Ulkopuolisuus ja työttömyys ovat osittain ominaisuuksia, jotka siirtyvät sukupolvelta seuraavalle. (Myrskylä 2011, 12, 17.)

Joka vuosi perusasteen koulutuksen päättää noin 60 000 nuorta - heistä 55 000 jatkaa toisen asteen koulutukseen. Osa näistä 5000:sta, jotka eivät hakeudu tai pääse tutkintoon johtavaan koulutukseen jatkaa opintojaan valmistavan opetuksen parissa tai kansanopistossa. Vuosittain jokaisesta ikäluokasta jää kuitenkin yli 4000 nuorta ilman koulutuspaikkaa. Työn ja koulutuksen ulkopuolella arvioidaan olevan noin 40 000 nuorta (alle 30-vuotiasta), joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Todellisuudessa määrä on kuitenkin suurempi, kun huomioidaan opintonsa keskeyttäneet opiskelijat, näin ollen pelkän perusasteen varassa olevia nuoria on noin 110 000, joista 70 000 on miehiä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 8.)

Tutkintoon johtavassa ammatillisessa koulutuksessa 5,5 % opiskelijoista keskeytti opinnot eikä jatkanut opintojaan missään tutkintoon johtavassa koulutuksessa lukuvuoden 2009 / 2010 aikana. Nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 9,1. Yksi prosentti näistä opiskelijoista jatkoi opintojaan toisella koulutusalaalla. Keskeyttäminen on lähtenyt lisääntymään ammatillisessa koulutuksessa usean vuoden vähenemisen jälkeen. Keskeyttäneistä suurempi osa on miehiä. (SVT)

Kuvio 1. Tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen keskeyttämismäärä prosenteissa (SVT).

Kuviossa 1 verrataan Uudenkaupungin alueen tutkintoon johtavan ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden opiskelijoiden määrä koko Suomen keskeyttäneiden määrään. Uudenkaupungin alueen koulutuksen keskeyttäneiden määrä on ollut viime vuosina pienempi verraten koko Suomeen. Ammatillisen koulutuksen tutkintoon johtavan koulutuksen

keskeyttäneiden määrä on laskenut edellisestä lukukaudesta kahdella prosenttiyksiköllä. Tarkastellessa keskeyttämisen laskennassa käytettyjä opiskelijamääriä, niin keskeyttäneiden määrä on vähentynyt kymmenellä opiskelijalla (SVT). Lukuvuonna 2009/2010 keskeyttäneitä opiskelijoita oli 39 ja lukuvuonna 2010/2011 keskeyttäneitä oli 28 (SVT). Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopisto Novidassa keskeyttämisen ehkäisemiksi on kehitetty malli, joka koostuu kolmesta eri osa-alueesta: ennaltaehkäisevien toimenpiteiden koonnista, varhaisen puuttumisen mallista ja keskeyttävien opiskelijoiden jatko-ohjauksesta. Tämä malli on tuottanut tulosta. Keskeyttäjiä joukko on hyvin heterogeeninen ja kaikille toimivaa ohjausmallia ei voida rakentaa, joten tätä mallia lähdetään tämän kehittämistyön kautta täydentämään vertaistutortoiminnalla. (Ketonen 2011, 52.)

4 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY

Yhteiskuntamme vaatii jokaiselta yksilöltä sosiaalista pääomaa sekä toimintakykyä. Sosiaalinen toimintakyky merkitsee yksilön kykyä suoriutua erilaisista sosiaalisista tilanteista ja yksilön oikeutta saavuttaa paras mahdollinen osallistuminen yhteiskuntaan. Sosiaalinen toimintakyky perustuu osallisuuteen. Sosiaalista toimintakykyä tarvitaan arkipäivässä selviytymiseen. Se auttaa selviytymään arkipäivän välttämättömistä toiminnoista, sosiaalisista kontakteista sekä oman toimintaympäristön asettamista rooleista. Tulevaisuuden yhteiskunnassa sosiaalinen toimintakyky tulee olemaan yksi keskeisin tekijä. (Savukoski & Kauramäki 2004, 123–124.)

Sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen merkitsee ongelmia käyttäytymisen ja kokemisen tasolla. Yksilöltä voi puuttua taitoja sekä motivaatiota selviytyä arjen askareista, hän voi ajautua torjutuksi tai kiusatuksi, voi kokea itsensä eristäytyneeksi tai vieraantuneeksi, esiintyy sosiaalisia pelkoja, vuorovaikutus yksipuolistuu, passiivisuus lisääntyy sekä aloitekyky pienenee. Sosiaalinen toimintakyky voi rajoittua hyvin erilaista syistä ja johtaa syrjäytymiseen. (Savukoski & Kauramäki 2004, 123–124.)

Sosiaalinen media on mahdollistanut sosiaalisen kanssakäymisen muuttumisen. Sosiaalinen toiminta voi olla runsaampaa kuin aiemmin, mutta samalla se voi olla rajoittuneempaa, koska ihmisiä ei tarvitse kohdata täysin omana itsenään. Sosiaalinen media voi antaa mahdollisuuden sosiaalisia pelkoja kokevia yksilöitä luomaan kontakteja sekä mahdollistaa vuorovaikutuksen, jota muuten ei mahdollisesti syntyisi ollenkaan. Samalla se voi ajaa nuoren myös erilleen muista, sosiaalinen media mahdollistaa häikäilemättömämmän kiusaamisen ja saattaa rajata yksilön sosiaalista toimintakykyä entisestään.

4.1 Sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen

Syrjäytymiselle ei ole selkeää määritelmää, se on käsitteenä epämääräinen. Se antaa mielikuvan että syrjäytynyt yksilö on eläessään ja toimiessaan keskuksen ulkopuolella. Mutta pystymmekö määrittelemään mikä on keskus? Marginaali - käsite kuvaa syrjäytymistä monipuolisemmin. Siihen sisältyy ajatus monisuuntaisesta liikkeestä ja antaa näin ollen tilaa ulkopuolella elävien ihmisten valinnoille. Syrjäytynyt yksilö käsitteenä antaa kuvan passiivisesta yksilöstä. Yhteiskunnan kannalta syrjäytyminen nähdään aiheuttavan eriytymistä ja jakavan elinolosuhteita epätasaisesti, myöskään yksilöiden tulevaisuuden mahdollisuudet eivät ole tasavertaiset. Ryhmätasolla syrjäytymistä voidaan tarkastella vaikeuksissa elävien ryhmien yhteisten piirteiden kannalta. Yksilötasolla syrjäytymisellä on vaikutus sosiaalisiin ongelmiin sekä niiden kasautumiseen ja pitkäaikaisuuteen. (Savukoski & Kauramäki 2004, 124.)

Syrjäytyminen vaarantaa hyvinvointiyhteiskunnan muodostumisen. Yhteiskuntamme koulumaailmassa on tällä hetkellä vallalla koulujen asettaminen paremmuusjärjestykseen. Vanhemmat ja media vaativat kouluista ranking-listoja, joiden avulla koulut voidaan laittaa paremmuusjärjestykseen. Tämä listaus vaikuttaa edelleen opiskelijoiden sekä ryhmien eriarvoisuuteen koko yhteiskunnan näkökulmasta. Kaikilla ei ole mahdollisuutta valita muuta opiskelupaikkaa kuin lähikoulu. Oma hyvinvointiyhteiskuntamme ruokkii nuorten syrjäytymistä ja epäarvoisuutta joillakin ratkaisullaan. Yhteiskuntamme ratkaisut vaikuttavat syrjäytymiseen ryhmä- sekä yksilötasolla.

Nuoret itse määrittelevät syrjäytymisen ryhmään kuulumattomuuden kautta, eivät suhteessa aikuisiin, yhteiskuntaan tai työelämään. Nuorilla on tarve tulla

hyväksytyiksi, osallisiksi ja kuulua joukkoon. Hyväksynnän ja osallisuuden kokemukset ovat tärkeitä subjektiivisen kokemuksen sekä emotionaalisen hyvinvoinnin kannalta. Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy vaatii yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja vertaistukea. (Savukoski & Kauramäki 2004, 128.) Syrjäytymistä pystytään ehkäisemään myös oppilaitosten omien järjestelmien sekä opettajan valintojen kautta. Oppilaitosten tulisi panostaa yhteisöllisyyden kokemuksiin heti koulun alkuvaiheessa. Ryhmytymiseen tulisi käyttää aikaa ja vaivaa, jotta omalla luokalla olisi mahdollista toimia toistensa vertaistukena ja jokainen kokisi olevansa tärkeä yksilö omassa ryhmässään. Savukosken ja Kauramäen (2004) ajatusten perusteella oppilaitosten vertaistutortoiminta voidaan nähdä ennaltaehkäisevänä sosiaalisena kuntoutuksena, johon tulisi panostaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on nuorisotakuun yhteydessä määritellyt syrjäytyneet tai syrjäytymisuhan alla olevat nuoret kolmesta näkökulmasta. Nuoret, jotka eivät saa perusasteen jälkeen opiskelupaikkaa. Ne, jotka ovat työttöminä työnhakijoina ja ne joiden ei tiedetä olevan missään aktiivisessa toiminnassa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 8.)

5 PEDAGOGINEN KUNTOUTUS

Maailman terveysjärjestö (WHO) jakoi vuonna 1969 kuntoutuksen lääkinälliseen, kasvatukselliseen, sosiaaliseen ja ammatilliseen. Kuntoutuksen jako on kuitenkin haastava, koska kasvatuksellinen kuntoutus kuuluu myös vahvasti sosiaalisen kuntoutuksen alle. (Sipari 2008, 23.)

Kuntoutus nähdään usein lääketieteellisenä toimintana, mutta kuntoutus liittyy myös opiskeluun, jolloin puhutaan kasvatuksellisesta eli pedagogisesta kuntoutuksesta. Kasvatus-, opetus- ja nuorisotyö sisältävät kuntoutusta. Lähtökohtana on yksilöllisen tuen tarve ja tavoitteena on yksilöllisyyden ja elämänhallinnan kehittäminen kasvatuksen, opetuksen, oppilashuollon ja kuntoutuksen keinojen avulla. Psykososiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on edistää sosiaalista toimintakykyä. Pyritään minimoimaan sosiaaliset haitat, kohentamaan toimintakykyä ja valmentamaan yhteiskunnan toimintaan osallistumista. Tukea tarvitsevan nuoren itsenäistyminen ja koulunkäynti ei ole helppoa. (Kuntoutussäätiö, Murto 2000, 7; Sipari 2008, 24.)

Kasvatuksellisen kuntoutuksen tavoitteena on fyysisten ja psykososiaalisten valmiuksien tavoittelu. Fyysisen toimintakyvyn alueelle kuuluu liikunnallinen ja motorinen valmius. Psykkisen itsenäisyyden tavoitteena on realistinen minäkuva, joka rakentuu itsensä hyväksymisen, itsetunnon, oman itsenäisyyden tiedostamisen, omien tarpeiden ja motiivien tiedostamisen, riippumattomuuden, kyvyn pyytää apua ja sukupuolisen identiteetin kautta. Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tavoitteena on subjektina toimiminen ja toisten huomioiminen. Nämä näkyvät oman tahdon, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisuna, päätöksentekona ja vastuunottona, uskalluksena ottaa riskejä, kuuntelemisena, toisen huomioimisena ja ryhmätyötaitoina. Lisäksi

kasvatukselliseen kuntoutukseen voidaan nähdä sisältyvän kansalaisuustaidot eli osallistuminen ja oman viiteryhmän aseman parantaminen. (Murto 2000, 11.)

5.1 Sosiaalinen kuntoutus

Huolimatta siitä, että yhteiskuntamme sekä aikakautemme vaatii sosiaalista toimintakykyä arjesta selviytymisessä, niin kuntoutuslainsäädäntö perustuu edelleen lääketieteellisiin perusteisiin (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 59; Savukoski & Kauramäki 2004, 125–126). Lääketiede yksin ei riitä auttamaan yksilöä, koska reagoimme ongelmiimme koko persoonallisuudellamme. Tämän vuoksi tulee ottaa huomioon myös sosiaalinen näkökulma. Arjen ongelmat voivat muotoutua kuntoutumisen esteeksi, mikäli unohdamme sosiaaliset olosuhteet. (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 53.) Sosiaalinen syrjäytyminen tai sen uhka on hyväksytty kuntoutusperusteeksi ja näin kuntoutuksen käsite on tullut myös sosiaaliselle alueelle (Kärki 2005, 73).

Sosiaalinen kuntoutus pyrkii turvaamaan yksilön sosiaalista toimintakykyä, lisäämään mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen elämään ja poistamaan haittoja ja esteitä, joita sosiaalisen toimintakyvyn heikentyminen on aiheuttanut. Sosiaalinen kuntoutus tulisi olla yksi kuntoutuksen perustekijä, joka ulottuu myös opiskeluun. Sosiaalista kuntoutusta voidaan katsoa olevan lähes kaikki ihmistä auttavat palvelut. (Savukoski & Kauramäki 2004, 125-126; Sipari 2008, 24.) Näin ollen sosiaalinen kuntoutus kuuluu oppilaitosten arkeen, myös ennaltaehkäisevässä näkökulmassa.

Sosiaalinen kuntoutus korostaa yksilön sosiaalisen ympäristön vuorovaikutusta ja yhteensopivuutta (Vilkkumaa 2004, 29). Sosiaalisessa kuntoutuksessa tarvitaan yksilöllistä tukea, ryhmätoimintaa sekä uusia toimintatapoja tulisi kehittää. (Savukoski & Kauramäki 2004, 126). Koulumaailma mahdollistaa

yksilöllisen tuen saamisen useammaltakin taholta, mutta tuen piiriin ohjaamiseen tulisi panostaa. Sosiaalista tukea tarvitseva opiskelija ei välttämättä itse kykene hakeutumaan sosiaalisen tuen tai sosiaalisen kuntoutuksen piiriin. Oppilashuollolla on suuri rooli olla ohjaajan roolissa. Itse opiskelu luokkatilanteessa voi parhaillaan olla kuntouttavaa ryhmätoimintaa, mutta pahimmillaan myös ajaa opiskelijaa syrjään. Uusia toimintatapoja on mahdollista kehittää ja kokeilla erilaisten kehittämishankkeiden avulla. Näillä voidaan pyrkiä kehittämään keinoja muun muassa sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja tukemaan opiskelijoiden valmistumista. Myös erilaisilla opetusmetodeilla opettajan on mahdollista vaikuttaa oppimisen lisäksi sosiaaliseen syrjäytymiseen.

Asiakaslähtöisen kuntoutustoiminnan tavoite on yksilön valtaistuminen eli voimavaraistuminen, siitä käytetään myös englanninkielistä termiä empowerment. Yksilöllä on oltava valtaa itseensä ja ulkoiseen todellisuuteen nähden, jotta hän voi voimaantua. (Savukoski & Kauramäki 2004, 124–125.) Voimaantunut yksilö on rohkea, uskoo itseensä ja on suuntautunut tulevaisuuteen. Hänellä on sosiaalisia taitoja ja hän kokee pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä ja opiskeluunsa. (Kärki 2005, 76.) Voimaantumisessa keskeistä on muutos laajempaan subjektiuteen omassa elämässä. Yksilön elämäntapamuutokset sekä olemassa olevat voimavarat korostuvat kun hän kohtaa sosiaalisia ongelmia. Yksilön psyykkinen puoli sekä sisäinen elämäntapamuutokset vahvistuvat. Myöhemmin tämä johtaa myös muiden resurssien ja ulkoisen elämäntapamuutoksen vahvistumiseen. (Savukoski & Kauramäki 2004, 124–125.)

Kuntoutujan rooli on aktiivinen, hän päättää omista asioistaan ja kantaa vastuuta, on itsenäinen toimija ja asiantuntija, johon hänelle on myös annettava mahdollisuus. Kuntoutujan kanssa etsitään keinoja, joiden avulla sosiaalinen toimintakyky, elämäntapamuutokset ja osallisuus vahvistuvat. (Savukoski & Kauramäki

2004, 125.) Kuntouttava näkökulma on mahdollista sijoittaa oppilaitoksen ja opetuksen rakenteisiin huomioimalla sen mahdollisuudet oppilaitoskohtaisia opetussuunnitelmia ja toimintaohjeita laadittaessa. Oppilaitos määrittelee millaisena toimijana opiskelija nähdään opinnoissaan, aktiivisena subjektina vai vastaanottovana objektina. (Kärki 2005, 77). Tällä hetkellä oppimiskäsitykset painottavat opiskelijaa aktiivisena subjektina. Käytännössä ajoittain opettaja saattaa kuitenkin ohjata opiskelijaa objektiksi ja opiskelija voi myös itse havaita, että passiivisempänä objektina on helpompaa.

Kuntoutuksella on yksilöllisiä sekä yhteisöllisiä tavoitteita. Suomen sosiaalipolitiikassa painotetaan väestön omaa aktiivisuutta. (Kemppainen 2004, 76.) Sosiaalisen kuntoutuksen suurina yhteiskunnallisina tavoitteina voidaan nähdä yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman lisääntyminen ja synnyttää hyvinvointiyhteiskunta. Yksilön kannalta sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on lisätä yksilön sosiaalista kanssakäymistä. Pyritään katkaisemaan syrjäytymiskierre ja etsitään paremman elämän mallia. Yhdessä tekeminen ja oleminen painottuvat oppimisessa. Yksilön sosiaaliturva painottaa yksilöllisyyttä ja kuntoutus yhteisöllisyyttä (Vilkkumaa 2004, 36.) Aiheuttaako tämä ongelmia sosiaalisen kuntoutuksen alueella?

Sosiaalinen kuntoutus kattaa kaksi puolta, se pyrkii sovittamaan yksilöä ympäristöön ja ympäristöä yksilöiden erilaisuuteen. Se, että huomioimme yksilöiden erilaisuuden, on kustannustehokasta ja sosiaalisesti kestävä ratkaisu. Erilaiset yksilöt ovat yhdenvertaisia, kaikkien osallisuus tuo turvallisuutta ja luottamusta sekä sosiaalista pääomaa ja edistää sosiaalista kehitystä. (Wiman 2004, 89.)

5.2 Sosiaalinen tuki

Sosiaalisen tuen määrittely koetaan vaikeaksi, koska sillä on subjektiivinen ja kokemuksellinen ulottuvuus. Yleisemmin se nähdään yksilön identiteetin muodostumisen ja kriisitilanteista selviytymisen tai muutoksen mukautumisen kannalta keskeisenä tekijänä. Sosiaalinen tuki nähdään koetun terveyden voimavarana. Sosiaalisella tuella on sosiaalsiin, yleisimmin pysyviin (perhe, ystävät, työkaverit, sukulaiset ja naapurit) suhteisiin liittyvä positiivinen, stressiä ehkäisevä ja terveyttä edistävä rooli. (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 55.)

Sosiaalista tukea voidaan tarkastella kolmelta eri suunnalta. Ensimmäisenä on sosiaalinen liittyminen, joka merkitsee parisuhdetta, ystäviä sekä yhdistystoimintaa. Toisena on sosiaalisen verkoston rakenne, jossa pohditaan suhteiden tiheyttä, vastavuoroisuutta, sukupuolirakennetta tai suhteiden kestoa. Kolmantena tarkastellaan suhteiden toiminnallista sisältöä eli tuen laatua. Yksilön sosiaalinen tuki jakautuu kolmeen ulottuvuuteen, primääri (perhe ja läheiset), sekundaari (ystävät, sukulaiset ja tuttavat) sekä tertiääri (viranomaiset). (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 56.) Sosiaalinen tuki on hyvin rajatuilta osin yhteiskunnan antamaa tukea. Ihmisen oma ihmissuhdeverkosto rakentaa hänen ympärilleen sosiaalisen tuen kentän sosiaalisten liittymisten kautta. Jokaisen sosiaalisen liittymisen muodostamaa sosiaalista verkostoa ja sen merkityksellisyyttä voidaan tarkastella pohtimalla sen rakennetta ja laatua. Mikäli nämä primääriset ja sekundaariset ulottuvuuden puuttuvat jää jokaiselle kuitenkin vielä tertiäärinen ulottuvuus eli ilman tukea ei tulisi kenenkään jäädä. Kysymykseksi voi kuitenkin nousta tertiäärisen ulottuvuuden tavoittaminen, mikäli kärsii sosiaalisesta syrjäytymisestä? Kuka sen tarpeen näkee ja kuka ohjaa sosiaalisen tuen pariin?

Sosiaalinen tuki voidaan nähdä henkisenä tukena eli arvostamisena, välittämisenä, luottamisena ja kuuntelemisena. Se voidaan nähdä myös

arviointitukena eli vahvistamisena, palautteen antamisen ja tasavertaisuutena sekä tietotukena eli neuvojen, ehdotusten, ohjeiden ja tietojen jakamisena. Sosiaalinen tuki ei sulje ulkopuolelleen myöskään konkreettista apua, kuten esimerkiksi taloudellista tukea. Ihmiset, lähiyhteisöt ja julkiset organisaatiot tuottavat sosiaalisen tuen palveluja, jotka vaikuttavat yksilön elämänhallintaan sekä autonomisuuteen niitä vahvistaen. Hyvä kuntoutus sisältää kaikkia yllä mainittuja sosiaalisen tuen piirteitä ja järjestää erilaisten sosiaalisen tukien muotoja. (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 56–57.) Parhaimmillaan nuorella on perhe ja toimiva parisuhde, jotka toimivat ennaltaehkäisevänä sosiaalisena kuntoutuksena. Oppilaitoksilla on myös mahdollisuus panostaa sosiaalisen tuen merkitykseen opiskelussa.

Yksilölle on merkityksellistä, että hän tiedostaa saavansa apua, kun hän sitä tarvitsee. Tämä vaikuttaa selviytymiskeinojen valintaan sekä tilanteiden ennakkointiin. Yksilö saattaa näin jopa välttää stressaavat tilanteet. (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 55.) Nuoren kanssa on mahdollista kartoittaa hänen oma sosiaalinen verkostonsa heti opintojen alussa ja mikäli siellä on havaittavissa aukkoja, niin opiskelijalle tulisi antaa tieto, mistä hän voi saada apua ja tukea opintojen varrella sekä opiskeluun liittyvissä että henkilökohtaisissa asioissa. Koulussa on paljon henkilökuntaa, jotka ovat vain harvojen opiskelijoiden käytössä, vaikka tosiasiassa tuen tarve olisi varmasti suurempaa. Koulumaailman tulisi painottaa enemmän yhteisöllisyyttä ja vastuuta, henkilökunnan tulisi kulkea silmät avoinna ja tuntosarvet pystyssä ja olla itsekin tietoisia opiskelupaikan tarjoamista tukimahdollisuuksista.

5.2.1 Vertaistuki

Nuoruudessa vertaisryhmän merkitys on suuri elämänhallinnan kannalta (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 60; Savukoski & Kauramäki 2004, 128). Vertaistuki on omaehtoista, yhteisöllistä ja vastavuoroista tukea sellaisten

yksilöiden kesken, joilla on sama sosiaalisen tuen tarve. Usein vertaistukeen liittyy tasa-arvoisuuden periaate, mitä enemmän tukea antaa sitä enemmän sitä voi odottaa saavansa. Yksisuuntaiset suhteet kuormittavat auttajaa liikaa. Suuri luottamus ja turvallisuuden tunne ryhmän kesken lisäävät osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Nämä auttavat jakamaan myös kielteisiä kokemuksia, joka edelleen syventävät ryhmäläisten vuorovaikutusta. (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 60.) Parhaimmillaan nuorelle oma luokka toimii vertaistukiryhmänä, jokainen on samassa opiskeluvaiheessa ja jokaisella on sama sosiaalisen tuen tarve. Vertaistukea voidaan jakaa keskenään tai vielä pienemmissä ryhmissä luokan sisällä. Tässä näkisin myös tutortoiminnan mahdollisuuden vertaistukena. Ylemmän vuoden opiskelijat, jotka ovat kokeneet aivan saman tilanteen voivat toimia yhden nuoren tai koko ryhmän vertaistukihenkilönä, antamalla tietoa, opastamalla, kuuntelemalla ja seisomalla rinnalla. Tutortoiminnan kautta tasa-arvoisuuden periaate voi täytyä synnyttämällä uusia ystävyysuhteita, mutta periaatteessa tasa-arvoisuuden periaate toimii vierivän kiven lailla. Tutortoiminnasta apua saanut opiskelija ryhtyy itse vertaistutoriksi ja vie näin ollen tukensa seuraavalle ryhmälle.

Oppilaitoksessa sosiaalisen tuen sekä vertaistuen avulla pyritään vaikuttamaan positiivisesti opiskelijan opiskelukykyyn. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee opiskelijan työkykyä koskevan opiskelukyky-käsitteellä, joka kattaa opiskelijan terveyden, voimavarat, opiskelutaidot ja opiskeluympäristön kokonaisuudessaan. (Kärki 2005, 75).

6 TUTOROINTI OPINTOJEN TUKENA

6.1 Tutorointi ja vertaistutorointi

Tutor-toiminnalla on kasvatuksen historiassa pitkät perinteet. Andrew Bell käytti jo 1700-luvun lopulla Intiassa vanhempia oppilaita apuopettajina. Tämän jälkeen englantilainen Joseph Lancaster käytti myös omassa koulussaan yhtä tai useampaa apuopettajaa luokassa edistämässä oppilaiden keskinäistä yhteistyötä. Tutor sanan alkuperä tulee latinankielisestä sanasta *tuer*, joka tarkoittaa lempeää peräänkatsojaa ja huolehtijaa. (Kronqvist 1999.) Kirjoitustapana voidaan käyttää *tuutor* tai *tutor* (latinaa), joista kumpikin lausutaan pitkävokaalisena [*tuutor*] (Kotimaisten kielten keskus 2010).

Tutoroinnin yläkäsitteenä on ohjaus. Tutorointi merkitsee opettajan tai pidemmälle edenneen opiskelijan antamaa ohjausta, opastamista, tukemista ja auttamista. Ohjaus käsittää oppimisen ja opiskelun ohjauksen, koulutuksellisen ja ammatillisen suuntautumisen ohjauksen ja psykososiaalisen tuen. Sitä kuvataan sen toteuttajan, tavoitteen tai kohteen mukaan, kuten tässä tutkimuksessa, vertaistutorointi. Tutorointi merkitsee ohjauksen lisäksi myös opiskelijan omaa aktiivisuutta ja panosta. Tutoroinnilla tuetaan opiskelijan itseohjautuvuutta, ei tehdä asioita puolesta. Opiskelijan tulisi oppia oppimaan elinikäisesti. Ohjaaja ja opiskelija ovat tasavertaisessa asemassa. (Haapaniemi & Voutilainen 2004, 13; Valkonen 2002, 4–5; Valtanen 1997.)

Tutorointi voi olla organisoitua tai organisoimatonta toimintaa, didaktista tai ei-didaktista. Yleisemmin tutorointi liitetään oppimiseen, jolloin tutor ohjaustoiminnallaan pyrkii edistämään oppimista ja oppimisprosessin hallintaa, se muistuttaa oppipoika-mestari-mallia. Tutorointi on ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa tiedonsiirtoa tapahtuu molempiin suuntiin. Tutoroinniksi

nähdään kaikki toimenpiteet ja ratkaisut, joita tehdään opiskelijan itsenäisen oppimisen edistämiseksi. Tavoitteena on, että jokainen oppija saavuttaa omat oppimistavoitteensa. Keinoina tutorilla tähän ovat yksilöohjaus, ryhmäohjaus, lähiohjaus ja etäohjaus. (Valtanen 1997.) Tutoroinnilla pyritään täydentämään ja tehostamaan oppilaitoksen muuta ohjaustoimintaa (Valkonen 2002, 4).

Tutorointimenetelmiä on useita, joista tässä tutkimuksessa perehdytään ainoastaan vertaistutorointiin (peer tutoring). Yleensä vertaistutoroinnissa tutor ja tutoroitava ovat samanikäisiä, mutta toinen on osaamisessaan hieman pidemmällä. Toisaalta voidaan puhua jossain määrin myös ”yli ikärajojen tutoroinnista” (cross-age tutoring), josta käytetään myös termiä vertaistutorointi. Tässä tutoreina ovat vanhemmat tai opiskelussaan pidemmällä olevat oppilaat. (Kronqvist 1999.) Tässä opinnäytetyössä käytän ilmaisua vertaistutor, jolla tarkoitetaan vuoden tai kaksi vuotta opinnoissaan pidemmällä olevaa opiskelijaa, joka toimii tutorina aloittavalle opiskelijaryhmälle.

Ammatillinen opetus on muuttunut itsenäisemmäksi, opiskelijoilta vaaditaan vastuunottoa. Opintojaksot muuttavat opiskelijan ja opettajan kontaktia lyhytjänteiseksi ja pirstaleiseksi. Luokkamuotoinen toiminta vähenee ja näin ollen ryhmältä saatu tuki heikkenee. Oppilaitoksen muun ohjaustoiminnan lisäksi vertaistutorointi on yksi ratkaisu korjata tilannetta. Opiskelijan rooli on olla aktiivinen tiedonkäsittelijä, joka rakentaa kuvaa maailmasta yhdistämällä uutta ja vanhaa tietoa. Vertaistutoroinnin tavoitteena on kasvattaa opiskelumotivaatiota henkilökohtaisten tavoitteiden ja mielipiteiden pohdinnan avulla. (Valkonen 2002, 4–5.)

Tutortoimintaa toteutetaan usein ryhmässä, joten toiminta vaikuttaa ryhmäprosessiin sekä ryhmän vuorovaikutukseen. Vuorovaikutustaidot ja ryhmässä työskentelyn taidot ovat arvokkaita taitoja. Ryhmätutortoiminta auttaa

ryhmän ristiriita- ja konfliktitilanteissa. Vuorovaikutus vaikuttaa myös opiskeluilmaperiin, jolla on suuri merkitys oppimistuloksiin. Tehokas ja tulosvastuullinen opiskelu harvoin antaa aikaa tutustumiselle. Tutortoiminnalla on mahdollisuus antaa aikaa tutustumiseen ryhmän kesken, henkilökuntaan sekä muihin opiskelijoihin. (Valkonen 2002, 5.)

Tutortoiminnasta saatavaa hyötyä pohditaan usein vain aloittavan opiskelijan näkökulmasta, mutta toiminta palvelee kaikkia siihen osallistuvia. Tutorin ohjaustaidot, vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaidot sekä ammatilliset valmiudet kehittyvät. Luodaan uusia ystävyysuhteita sekä hyödyllisiä kontakteja koulun henkilökuntaan. Tutor saa lisäksi opintoviikkoja sekä todistuksen. Tutortoiminnan ohjaaja hyötyy toiminnasta sillä, että voi jakaa joitakin tehtäviä tutorin hoidettavaksi ja saa yhteyshenkilön opiskelijoihin. Koko oppilaitos hyötyy kun opiskelijat tuntevat ympäristön omakseen, vuorovaikutus toimii ja yhteisvastuullisuus lisääntyy. (Valkonen 2002, 6.)

Turun ammattikorkeakoulun opettajien haastatteluiden mukaan opettajat kaipasivat vertaistutoria mukaan vertaistuen ja kokemuksellisen tiedon jakamiseen sekä motivoimiseen. Vertaistutoreita tarvittiin antamaan tietoa: miten henkilökohtaista opetussuunnitelmaa on mahdollista suunnitella, mitä eri suuntautumsvaihtoehtoisissa opiskellaan, millaisia harjoittelukokemuksia opiskelijoilla on, miten ammattikorkeakoulussa opiskellaan, miten tietojärjestelmiä käytetään ja millaista on tehdä opinnäytetyötä. Vertaistutoreiden toivottiin olevan mukana ainakin koko ensimmäisen opiskeluvuoden ajan. Kuitenkin monet teemat, joissa heidän apua kaivataan, eivät ole vain ensimmäisen vuoden opiskelijoille ajankohtaisia. Kaivataan opintojen jatkuvaa vertaistutorointia. (Kauppinen 2010, 62–63.)

Skaniakos, Penttinen ja Lairio tekivät kyselytutkimuksen 2010 korkeakoulujen tutoreille. Tässä tutkimuksessa tutoroinnissa tärkeimpinä sisältöinä itse tutorit näkivät sosiaalisen elämän, ryhmäytymisen, yhteisön jäseneksi tulemisen, kavereiden ja ystävien saamisen, ruokailun, sosiaali- ja terveystalveluiden esittelyn, opiskelijajärjestöjen toiminnan esittelyn sekä käytännön elämään liittyvät kysymykset. Toiseksi tärkeimpinä pidettiin opintoasioita, joihin kuuluvat tiloihin tutustuminen, tukipalvelut, opiskelukäytänteisiin tutustuminen, opiskelumotivaatio, ohjausjärjestelmä, opiskelukäytännöt ja -tekniikka. Kolmantena nähtiin työelämäorientaatioon liittyvät asiat, kuten verkostoituminen, ammatillisuuden kasvu, harjoittelu, työelämävalmiudet, työllistyminen ja työnhaku sekä ammattijärjestöt. Tutoreiden mielestä opiskelija tarvitsevat eniten ohjausta opintojen ohjauksessa. (Skaniakos ym. 2011, 18, 20–21.)

Lehtisen ym. (1996, 107) mukaan vertaistutoria voidaan harkitusti käyttää ohjaajina oppisisällöllisissä aineissa sekä apuopettajina. Apuopettajat saattaisivat vähentää tukiopetuksen tarvetta sekä uusintojen korkeaa määrää vaikeammassa aineissa, mikäli ohjauksen määrä olisi jo oppitunneilla runsaampaa. Myös mielenkiinto, motivaatio ja opiskelurauha oppitunnilla säilyvät paremmin, kun ohjauksen odottamisen määrä minimoidaan.

6.2 Tutoroinnin menetelmät

Skaniakos ym. tutkimuksen mukaan ammattikorkeakoulussa tutorit käyttivät enemmän aktiivisempia ja toiminnallisempia menetelmiä kuin yliopistossa. Suosituinta menetelminä ammattikorkeakouluissa olivat tutustumiskierrokset, illanvietot, ryhmäytymisleikit, sähköposti, sosiaalinen media sekä tutoreiden pitämät alustukset eri aiheista. Tutorointi tapahtuu pääasiassa koulun tiloissa. (Skaniakos ym. 2011, 21.) Ammatillisen koulutuksen asteelle sopivat mahdollisesti paremmin myös aktiivisemmat ja toiminnallisemmat menetelmät,

koska opiskelijoiksi ovat valikoituneet käytännönläheisistä ammateista kiinnostuneet nuoret.

6.3 Vertaistutoroinnin merkitys opiskelussa

Opiskelijoiden vertaistuki on merkittävä voimavara opiskelussa. Opiskelijat nähdään arvokkaana ohjausresurssina, joka voidaan suunnitellusti sisällyttää oppilaitoksen ohjausjärjestelmään. Toiminta perustuu vapaaehtoisuudelle. Vertaistutorilla on ohjaajana sellaisia vahvuuksia uuden opiskelijan orientoinnissa oppilaitokseen ja oman alan opiskeluun, joita opettajilla tai opinto-ohjaajilla ei ole. Vertaistutor auttaa opiskelijan siirtymää peruskoulusta ammattikouluun pehmeämmäksi. Vertaistutorin rooli on merkittävä opintojen alkuvaiheen ohjauksessa, tämä on saanut kansainvälistäkin huomiota. Opiskelija ja vertaistutor edustavat samaa kulttuuria, joten he puhuvat samaa kieltä. Vertaistutorin on näin mahdollista päästä lähemmäs opiskelijaa kuin opettajakunnan edustajan. Hän saattaa huomata opiskelijan ongelmat aiemmin kuin ryhmänohjaaja. Lisäksi hänellä on läheisessä muistissa oman opiskelun aloittaminen ja siinä eteen tulleet mahdolliset ongelmat. Omien kokemustensa myötä ohjattavan kokemat haasteet ovat hänelle mahdollisesti ymmärrettävämpiä kuin ryhmänohjaajalle. Vertaistutorin vahvuudet tulisi ottaa huomioon ja rakentaa sitä kautta hänen tehtävä- ja toimenkuvansa. (Härkönen 1997, 8; Lehtinen & Jokinen 1996, 106; Skaniakos ym. 2011, 17–18.)

Vertaistutoroinnin tulisi olla suunnitelmallista, tavoitteellista sekä ohjattua, jotta se tukee mahdollisimman hyvin opiskelijoiden oppimista. Vertaistutoreilla on myös mahdollisuus edistää sosiaalista vuorovaikutusta sekä yhteistoiminnallisuutta, joka tukisi laadukasta oppimista. (Haapaniemi ym. 2004, 16.) Hyvä vertaistutor on ymmärtävä auttaja, kuuntelija ja vuorovaikutuksen tarjoaja opiskeluun liittyvissä asioissa. Tarjoutumalla keskustelukumppaniksi hän auttaa opiskelijaa ratkaisemaan ongelmiaan, toimimatta kuitenkaan

holhoojana tai terapeutina. Vertaistutor auttaa psyykkiseen sopeutumiseen uudenlaisessa elämäntilanteessa ja opiskelumuodossa. (Lehtinen ym. 1996, 107.)

Tutoroitava ryhmä muodostaa keskenään vertaisryhmän. He ovat ihmisinä ja opiskelijoina erilaisia, mutta heitä yhdistää opintojen aloittaminen samalla koulutuslalla. Vertaistukea, sekä sosiopsykologista että kognitiivista, he saavat kahdelta suunnalta: omalta ryhmältä sekä tutorilta. Sosiaalinen tuki kasvattaa ryhmään kuulumisen tunnetta ja on merkityksellistä myös opiskelulle. Parhaimmillaan tämä voi vahvistaa opiskelijan sitoutumista opiskeluun. Ongelmat opiskelutovereiden kanssa vastaavasti ovat yhteydessä opiskeluotteen vaikeutumiseen. (Skaniakos ym. 2011, 5, 17.)

6.4 Vertaistutorin toimintamuodot

Tutortoiminnan tehtäväkenttä liittyy aina toimintaympäristöön. Toiminnan onnistumisen vuoksi jokaisen oppilaitoksen tulee määritellä vertaistutorin tehtävät omien mahdollisuuksien ja tarpeiden mukaan. Perussisältöinä nähdään opiskelutekninen ohjaus, oppisisällöllinen ohjaus, yhteisöön integroiva sekä psykososiaalinen tutorointi. (Valkonen 2002, 6.)

Vertaistutorit saavat koulutuksen tehtävänsä (Skaniakos ym. 2011, 17). Turun ammattikorkeakoulussa opettajien haastattelujen mukaan sekä SAKKI ry:n (Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto) ja Prevent-projektin (Euroopan sosiaalirahaston, ESR:n opiskellen ammattiin -projekti) tutortoiminnankyselyn mukaan koulutuksen jälkeen vertaistutoreiden ensimmäinen tehtävä on olla mukana valintakokeissa (Kauppinen 2010, 62; Valkonen 2002, 15). Valituiksi tulleille opiskelijoille olisi hyvä lähettää tutoreiden laatima tervetulokirje ennen opintojen alkua (Valkonen 2002, 15). Tämän jälkeen he tapaavat seuraavan

kerran valitut opiskelijat koulun aloituksessa (Kauppinen 2010, 62; Valkonen 2002, 15). Opiskelun aloitusvaiheessa vertaistutor opastaa opiskelijoita koulun tiloissa, henkilökunnassa, asioiden hoidoissa ja huomioivat erityisemmin mahdollisesti uudelle paikkakunnalle muuttaneet. (Aro 2004, 23; Lehtinen & Jokinen 1996, 107; Valkonen 2002, 15–16.) Tavoitteena on opiskelijoiden motivaation ja innostuksen vahvistuminen opiskeluun, sopeutuminen uuteen opiskeluympäristöön sekä luoda suhde opiskelijoiden ja oppilaitoksen välille (Valkonen 2002, 15).

Vertaistutoreilla on mahdollisuus opastaa myös opintoihin liittyvissä valinnoissa (Lehtinen ym. 1996, 107). Tämä oppisisällöllinen ja opiskelutaidollinen tutorointi tukee opiskelijaa saavuttamaan omat oppimistavoitteensa, jotka voivat olla opiskelijan omia tai opintojaksoille ennalta asetettuja tavoitteita. Tutorointi auttaa opiskelijaa ymmärtämään opintojakson keskeisimmät sisällöt, sisältöjen muodostamat kokonaisuudet sekä työelämässä tarvittavat valmiudet. (Haapaniemi ym. 2004, 14–15; Valkonen 2002, 17.) Vertaistutorit voivat myös kertoa opiskelijoille harjoittelusta ja harjoittelupaikoista. (Kauppinen 2010, 62). Opiskelija valitsevat opintojensa aikana myös vapaasti valittavia kursseja sekä koulutusohjelman, jossa tutoreita olisi mahdollista käyttää tiedontuojina. Vertaistutoreita olisi mahdollista käyttää myös harkitusti ohjaajina oppisisällöllisissä aiheissa, esimerkiksi apuopettajina tai lukupiirin vetäjinä (Lehtinen ym. 1996, 107). Tämän tyylinen toiminta kehittäisi oppimis- ja oppilaitoskulttuuria yhteistoiminnallisempaan suuntaan (Lehtinen ym. 1996, 107).

Vertaistutoreiden tehtävänä on tukea uusien opiskelijoiden ryhmäytymistä, sopeutumista opiskelijayhteisöön, edistää motivoitumista ja sitoutumista opiskeluun. Tutoreiden tehtävänä on myös jakaa myönteistä opiskelukulttuuria ja toimia oman ryhmänsä tutorina yhteistyössä muun koulun henkilöstön kanssa. Opettajatutori ja vertaistutorit keskustelevat ja vaihtava kuulumisia

ryhmän opiskelijoista ja tunnelmasta (Kauppinen 2010, 9, 62.) Myöhemmin he järjestävät erilaista vapaa-ajan ohjelmaa. Illanviettojen ja vapaa-ajantoiminnan tavoitteena on ryhmän kiinteyden ja opiskeluilmapiirin edistäminen sekä virkistyminen ja palautuminen opiskelusta (Valkonen 2002, 23).

Vertaistutorit antavat uusille opiskelijoille tukea henkilökohtaisten ja opetukseen liittyvien ongelmatilanteiden selvittämisessä. Henkilökohtaisten kysymysten pohtiminen yhdessä voi auttaa ratkaisemaan tilanteen, mutta tutor osaa ohjata kääntymään myös opiskelijahuollon puoleen. Oppilaitosten haasteena on usein tiedonkulku, vertaistutoreiden on mahdollista toimia yhteyshenkilöinä henkilökunnan ja opiskelijoiden välillä. Tämä järjestelmä nopeuttaa tiedonkulkua opiskelijoiden asioista opettajalle sekä toisiin päin. (Valkonen 2002, 20–22.)

Skaniakos ym. tutkimuksen mukaan uusien opiskelijoiden vertaistutorointi on hyvä ja toimiva käytänne. Ohjauksellisesti tutoreiden toiminta painottuu psykososiaalisen tukeen eli opiskelun käytännöllisiin asioihin, toimintatapoihin, opiskeluympäristöön perehdyttämiseen ja ryhmäytymiseen. Nämä nähdään tutoroinnin tärkeimpinä tehtävinä. (Skaniakos ym. 2011, 24.)

Skaniakos ym. korkeakoulujen kyselytutkimuksen vastaajista 66 % oli naisia ja 34 % miehiä. Vastatessaan kyselyyn he olivat toisen vuoden opiskelijoita. Motivaatiotekijöinä tutoriksi ryhtymiselle nähtiin sen sosiaalinen puoli, kokemukset toiminnan mielekkyydestä, uuden oppiminen ja toiminnan hyvä maine. Vastauksista tuli ilmi, että opintopisteet tai muu mahdollinen palkkio ei ollut motivaatiotekijä. (Skaniakos ym. 2011, 19–20.) Tämä kertoo, että tutoreiksi hakeutuu aidosti asiasta kiinnostuneita henkilöitä, jotka pitävät sosiaalisista kontakteista ja muiden auttamisesta. Mikäli opiskelijoista ei saada mukaan motivoituneita vertaistutoreita, tulee varmasti tarkkaan pohtia onko tutortoiminta yhtä tehokasta, jos joudutaan nostamaan palkkioita?

7 OPPILAITOS TUTORIN TOIMINTAKENTTÄNÄ TUTKIMUSTEN VALOSSA

Vertaistutoroinnin tullessa osaksi oppilaitoksen ohjausjärjestelmää on pohdittava työnjako ohjaavan opettajan, oppilashuollon ja vertaistutorin välillä. Vertaistutoreiden selkeät toimenkuvat ja tehtävänjaot tekevät heidän toiminnasta todellista ja merkityksellistä. Tutorit tulee nähdä arvokkaana yhteistyökumppanina opettajalle, koska he tuovat opiskelijan näkökulmaa opetuksen ja oppilaitoksen toiminnan suunnitteluun ja antavat palautetta oppijan arjesta. Oppilaitoksen johdon tuki toiminnalle on välttämätöntä, mikäli vertaistutoroinnista halutaan todellinen ja merkittävä osa kokonaisvaltaista ohjausta. (Lehtinen ym. 1996, 107.)

Vertaistutoreiden määrän tavoite olisi yksi tutor kymmentä opiskelijaa kohden. Tähän tavoitteeseen saattaa olla vaikea päästä osissa koulutusohjelmia, joissa innokkaita vertaistutoreita ei ole. Turun ammattikorkeakoulussa tehdyn haastattelun perusteella opiskelijat kaipasivat tutoreita pidemmäksi aikaa rinnalleen, kuin vain orientoivien opintojen ajaksi. Vertaistutoreiden omat opinnot kuitenkin estivät heitä osallistumasta aktiivisemmin tutorointiin. Vertaistutoreiden aktiivisuudessa ja sitoutumisessa tutorointiin oli haastattelujen mukaan myös eroja. (Kauppinen 2010, 22, 62.)

Aron tutkimuksessa yliopistoissa tutortoiminta alkaa helmi-maaliskuussa uusien tutoreiden valinnalla. Koulutus aloitetaan keväällä ja se jatkuu vielä elokuussa. Koulutus painottuu elokuulle, jolloin tutoreilla on ajankohtainen tieto muistissa. Tutoreiden kanssa pidetään puolivälitapaaminen sekä päätöstilaisuus vuoden kestäneen projektin jälkeen. (Aro 2004, 24.)

Opiskelijatutoreita pidetään myös suuressa markkina-arvossa oppilaitoksen kannalta (Lehtinen ym. 1996, 107). Valmis-hankkeen ja Novidan tavoitteissa vertaistutoria ei tulla hyödyntämään markkinoinnissa ja tiedottajana. Tämä näkökulma jätetään maininnan asteelle ja herättämään ajatuksia tulevaisuutta varten, kun tutortoiminta on lähtenyt käyntiin.

8 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on suunnitella Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopisto Novidalle vertaistutortoimintaa lisäämään opiskelijoiden hyvinvointia, estämään ensimmäisen vuoden opiskelijoiden keskeytyksiä ja tätä kautta ennaltaehkäistä nuorten syrjäytymistä yhteiskunnasta. Näkökulmana on sosiaalisen tuen lisääminen ja ennaltaehkäisevä sosiaalinen kuntoutus sekä osallistaminen opiskelumotivaatiosta ja oppimisvaikeuksista kärsiville nuorille. Novidassa vertaistutortoimintaa ei ole aiemmin ollut.

Kehittämistyö sijoittuu käytännön työelämään oppilaitoksessa, jossa tiedostetaan kehittämistarve opiskelijoiden sosiaalisen tuen lisäämiseksi. Kehittämistarve syntyy yhteiskunnan ja ympäristön jatkuvasta muutoksesta sekä nuoriso- ja koulutustakuusta. Oppilaitoksella ei ole mahdollisuutta elää irrallaan ympäristöstä, vaan ympäristön muutoksiin on sopeuduttava ja haasteisiin on vastattava. Tavoitteena tässä kehittämistyössä on kartoittaa opiskelijoiden kokema tarve vertaistutortoiminnalle sekä vertaistutortoiminnan koulutuksen suunnittelu oppilaitokselle teoreettisen viitekehyksen sekä tutkimuksen tulosten pohjalta.

Tässä toimintatutkimuksessa haetaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Teoreettisen viitekehyksen pohjalta:

1. Mitä vertaistutortoiminta parhaimmillaan on ja mihin sillä voidaan vaikuttaa?

Kyselytutkimuksen pohjalta:

2. Kokevatko Novidan opiskelijat tarvetta vertaistutoroinnalle opintojen eri vaiheissa?
3. Mikäli tarvetta ilmenee, niin millä osa-alueilla tuen tarve esiintyy?
4. Onko opiskelijoilla kiinnostusta toimia vertaistutorina?

9 TUTKIMUSMENETELMÄLLISET VALINNAT

Kehittämistyön teoreettiset lähtökohdat ja tutkimusongelmat antavat raamit tutkimusaineiston keräämiselle. Tarkoituksena on kuvata vertaistutortoiminnan taustalla oleva teoreettinen tieto ja tutkimuksiin perustuva tarve ja hyötytarkastelu. Tässä työssä viitekehystä jäsentäviä käsitteitä ja teorioita ovat: sosiaalinen toimintakyky, sosiaalinen kuntoutus, syrjäytyminen, vertaistutortoiminta opettajan, vertaistutorin ja tutoroitavan näkökulmasta, vertaistutorointi opintojen tukena. Tässä tutkimuksessa teoria ja tutkimusongelmat antavat pohjan aineiston keräämiseen ja tutkimusmenetelmien valintaan. Tutkimusaineisto täydentää tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Kehittämistyö on vuorovaikutuksellinen prosessi, jossa viitekehys yhdistää teoreettisen ja empiirisen osan kokonaisuudeksi. (Heikkilä 2005, 22–26.)

9.1 Toimintatutkimus

Toimintatutkimus nähdään käytännön työelämässä toimivien työntekijöiden oman työn tutkimuksena tai kehittämistyönä. Tämän tyyppisessä tutkimuksessa yhdistyvät tutkimus ja toiminta. Toimintatutkimuksessa on aina mukana ihmisiä käytännön työelämästä ja tätä voi toteuttaa kuka tahansa johtotasolta suorittavaan työntekijään. (Kananen 2009, 9.) Tässä toimintatutkimuksessa oppilaitoksesta mukana on kehittämistyötä tekemässä kaksi opinto-ohjaajaa, erityisopettaja ja tutkija.

Toimintatutkimuksen määrittelemine on haastavaa, eikä sille ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa määritelmää eikä toteutustapaa. Siinä on kyseessä joukko

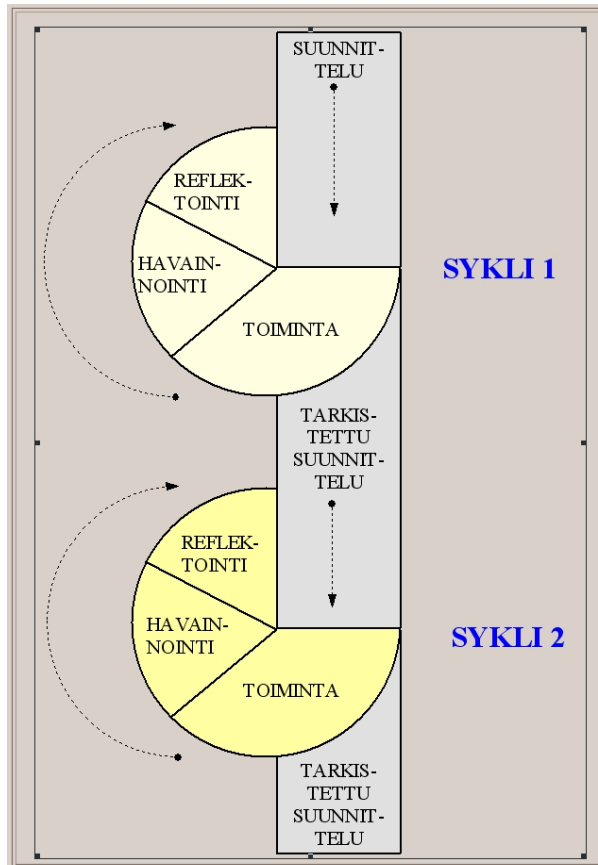
tutkimusmenetelmiä sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia. Paremmin sitä voisi kuvailla tutkimusstrategiana. Toimintatutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä eikä se myöskään pyri siihen. Oleellisimpina tekijöinä siinä on tutkimuksen lisäksi käytäntöön suuntautuminen, ongelmakeskeisyys, muutokseen tähtäävän toiminnan kehittäminen. Toimintatutkimuksessa tutkittavat ja tutkija ovat aktiivisia toimijoita, joilla on keskinäinen yhteistyö. Yhteistyö ei ole koskaan täysin ongelmaton, mutta yhteinen tavoite helpottaa matkaa. Ilman tutkimuksellista pohjaa muutos olisi työpaikan arkipäivän parannuksia. (Kananen 2009, 9–10; Kuula 1999, 218; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teoreettinen viitekehys antaa pohjaa oppilaitoksen vertaistutoroinnin kehittämiseksi. Toimintatutkimus pyrkii kehittämään Uudenkaupungin Novidan vertaistutoroinnista ennaltaehkäisevään sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmasta. Kehittämistyön tulos ei ole yleistettävissä muihin oppilaitoksiin vaan se pyrkii vastaamaan yksilöllisesti Novidan tarpeisiin.

Toimintatutkimuksen lähtökohtana on useimmiten käytännön työelämän tilanne, joka koetaan ongelmalliseksi tai ympäristön jatkuva muutos aiheuttaa kehittämistarpeen. Minkään organisaation ei ole mahdollista elää irrallaan ympäristöstä, joten ympäristön muutoksiin on vähintään mukauduttava. (Linturi 2003.) Yhteiskunnan muutokset ja nuorten opiskelijoiden tarpeisiin vastaaminen ohjaa oppilaitosta oman toiminnan kehittämiseen. Toimintatutkimusta voidaan käyttää oman tai ryhmän toiminnan kehittämiseen ja kohteeksi tälle tutkimusstrategialle voidaan asettaa kaikki inhimillisen toiminnan osa-alueet. (Kananen 2009, 13; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Toimintatutkimus on ammatillisen kehittymisen ja oppimisen prosessi. Se on tiiviisti kytköksissä työelämään ja siellä esiintyviin ongelmiin, niiden näkemiseen ja poistamiseen. Toimintatutkimus lähtee liikkeelle työntekijöistä, tämä on vahvuus, sillä työntekijöiden itse löytämä ratkaisu sitouttaa paremmin muutokseen. Tutkija itse toimii ryhmässä aktiivisena ja tasavertaisena jäsenenä.

Toimintatutkimusta ei voida suunnitella kohderyhmän ulkopuolella eikä jättää lopussa ulkopuolisten arvioitavaksi. Toimintatutkimus tähtää pysyvään muutokseen ja kehittämiseen, kohti parempaa. Se on jatkuvaa toiminnan parantamista. (Kananen 2009, 9, 11, Kuula 1999, 218; Linturi 2003; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kehittämistyössä toiminnan muutos on lähtenyt liikkeelle työntekijöiden ajatuksesta kehittää vertaistutortoimintaa oppilaitokselle. Toiminnasta pyritään saamaan pysyvä muutos oppilaitoksen kulttuuriin ja kehittää toimintaa vuosi vuodelta eteenpäin.

Toimintatutkimuksen tavoitteena on muutos. Jotta voidaan tavoitella muutosta, tulee muutettava ilmiö ja siihen vaikuttavat tekijät tuntea. Toimintatutkimus on spiraalinmallinen syklinen prosessi (kuvio 2.), jossa yksi sykli sisältää toiminnan suunnittelun, itse toiminnan eli muutoksen toteutuksen ja seurannan eli havainnoinnin sekä arvioinnin eli reflektoinnin. Sykli sisältää aina myös tutkimusta. Yleensä sykliä seuraa uusi sykli. Haasteena voi olla muutoksen aikaansaaminen, joka usein on käytännön työelämässä vaikeampaa kuin taustatekijöiden selvittäminen. Toiminnan kautta voidaan saavuttaa haluttu muutos. Toiminta auttaa tavoittamaan prosessin ja siihen liittyvän tiedon, usein siellä on sisällä myös piilotietoa. (Kananen 2009, 10, 12; Kuula 1999, 218; Linturi 2003; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Kuvio 2. Toimintatutkimuksen syklit (Linturi 2003)

Toimintatutkimuksessa toimintaan pyritään vaikuttamaan tutkimuksen avulla, puhutaan interventioista eli muutokseen tähtäävästä väliintulosta. Interventiossa muutetaan jotain eli tehdään toisin kuin aikaisemmin on tehty ja katsotaan, mitä siitä seuraa. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 44.) Interventiosuuntautuneesta toimintatutkimuksesta on kyse silloin, kun tutkimuksen tavoitteet asetetaan ulkopuolisen tahon etujen mukaan ja kohdeyhteisön asioihin ja toimintaa puututaan ulkoapäin. Interventiivinen toimintatutkimusperinteen perusajatuksena on suorittaa tieteen ehdoin väliintulo johonkin organisaatioon, jossa on havaittu kehittämisen tarve. (Suojanen 1992, 16–17.)

Toimintatutkimus on helpointa erottaa muista tutkimuksista tutkimusongelmien perusteella. Se vastaa usein kysymyksiin, jotka ovat tyyliltään: miten parannan

ja kehitän nykyistä toimintaa? Muut tutkimusmenetelmien tulokset jäävät usein toteavalle tasolle, mutta tässä tutkimustulosten mukanaan tuomia parannusehdotuksia kokeillaan. Toimija on myös mukana sekä tutkimuksessa että toiminnassa. (Kananen 2009, 13; Linturi 2003.)

9.2 Aineiston keruu

Tutkimuksessa käytettiin määrällisenä aineistonkeruumenetelmänä kyselyä. Kyselyä pidetään survey-tutkimuksen keskeisenä menetelmänä. Survey merkitsee kyselyä, haastattelua ja havainnoinnin muotoja, joissa aineisto kerätään vakioidusti eli kaikilta vastaajilta kysytään kysymykset täysin samalla tavalla. Aineisto kerättiin kontrolloidulla kyselyllä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 193, 196.) Kyselyn toteutti jokaisen opiskeluryhmän ryhmänohjaaja tutkijan ohjeistusten mukaisesti. Jokaisessa tilanteessa opiskelijoilla oli mahdollisuus kysyä, mikäli lomakkeessa ilmeni jotakin epäselvää.

Kyselylomake (Liite 1) sisälsi pääasiassa asteikkoihin perustuvia kysymyksiä. Näissä kysymyksissä on väittämiä, joista vastaaja valitsee sen vaihtoehdon, missä määrin hän on samaa tai eri mieltä kuin esitetty väittämä. Asteikkona käytettiin Likertin 4-portaista asteikkoa. Lisäksi kysely sisälsi muutaman avoimen kysymyksen, joiden avulla on tarkoitus saada esiin sellaisia näkökulmia, joita kyselylomaketta rakentaessa ei ole tullut teoreettisessa viitekehityksessä ilmi. Kyselyssä on myös strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoja, joissa valittuaan asteikolta vastauksen kysymys jatkuu avoimella kysymyksellä. (Hirsjärvi ym. 1997, 199–200.)

9.3 Tutkimuksen kohde, aineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytetään kyselyä. Kysely toteutettiin kyselylomakkeella Novidassa 2011 aloittaneille nuorisoasteen kone- ja metallialan, hotelli- ravintola- ja cateringalan sekä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Kysely toteutettiin kevätlukukaudella 2012 vuonna 2011 aloittaneille opiskelijoille. Opiskelijaryhmät, joille kysely tehtiin, valikoitui sen mukaan, mikä ala on Novidan miesvaltais (kone- ja metalliala), naisvaltais (sosiaali- ja terveysala) sekä ala, jolla sekä miehiä että naisia tasaisemmin (hotelli- ravintola ja cateringala).

Kyselyyn vastasi yhteensä 30 opiskelijaa, seitsemän ei ollut paikalla kyselyä tehtäessä. Kone- ja metallialalta opiskelijoita oli seitsemän, joista kuusi oli paikalla kun kysely tehtiin. Hotelli- ravintola- ja cateringalalla opiskelijoita oli 13, joista 10 oli paikalla kun kysely tehtiin. Sosiaali- ja terveysalalla opiskelijoita oli 17, joista 14 oli paikalla kun kyselyä tehtiin. Suurin osa opiskelijoista on siirtynyt suoraan yläasteelta jatko-opintoihin Novidaan. Kyselystä pyrittiin saamaan kattava valitsemalla mukaan hyvin erilaiset alat. Sosiaali- ja terveysala, joka toisen asteen koulutusaloista kuuluu kolmen kärkeen, joilla tutorointia yleisimmin toteutetaan (Valkonen 2002, 11) sekä kone- ja metalliala, joka eniten saattaisi kaivata Novidassa vertaistutorointia. Vastaajajoukko on hyvin heterogeeninen, jonka vuoksi vastaukset voidaan nähdä kattavina.

Kyselylomake alkaa taustakysymyksillä, joissa kartoitetaan vastaajan ikä, asuinpaikkakunta sekä sukupuoli. Taustakysymysten jälkeen lähdetään kartoittamaan teoreettisen viitekehyksen perusteella, millä osa-alueilla opiskelija olisi kaivannut, kaipaa tai tulee mahdollisesti kaipaamaan vertaistukea. Valmiit vastausvaihtoehdot auttavat opiskelijaa hahmottamaan, mitä kuuluu tai olisi mahdollista kuulua vertaistutorin tehtäviin, missäkin opiskelun vaiheessa. Näissä mielipidekysymyksissä on vastaajalle asetettu valmiit

vastausvaihtoehdot Likertin-asteikon mukaan (Valli 2007, 185). Vastaajan tulee valita ”ei ollenkaan”, ”jonkin verran”, ”melko paljon” tai ”erittäin paljon” vaihtoehtojen välillä. Lopuksi kyselyssä on avoin kysymys, jossa kartoitetaan, missä asioissa erityisesti vertaistutorin apu voisi olla hyödyksi. Tämä kysymys mahdollistaa sellaisten asioiden ilmi tulon, jota teoreettisen viitekehyksen pohjalta en ole löytänyt, mutta opiskelijoiden kohdalla tällaiseen olisi kuitenkin selvä tarve. Tämä kysymys auttaa nostamaan kaikkein tärkeimmät vertaistutorin avun kohteet esille. Viimeisenä kysymyksen kartoitetaan opiskelijan oma kiinnostuneisuus toimia tulevaisuudessa vertaistutorina.

9.4 Tutkimuksen analyysi

Ensimmäisenä vaiheena aineiston järjestämisessä on tietojen tarkistus. Tarkastetaan löytyykö selviä virheellisyyksiä ja puuttuuko tietoja (Hirsjärvi ym. 2009, 221.) Kyselylomakkeita täytettäessä ohjeistettiin vastaajia vastaamaan jokaiseen kohtaan. Lomakkeita tarkistettaessa tietoja ei puuttunut. Lomakkeissa ei ollut havaittavissa selviä virheellisyyksiä. Toisena vaiheena on tietojen täydentäminen (Hirsjärvi ym. 2009, 222) johon ei ryhdytty. Kyselyä toteutettaessa seitsemän opiskelijaa oli poissa koulusta. Näiltä seitsemältä ei lähdetty karhuamaan puuttuvia vastauksia. Vastauksia ei jouduttu täydentämään, koska jokaiseen asteikolliseen kysymykseen oli vastattu. Kolmantena vaiheena on aineiston järjestäminen (Hirsjärvi ym 2009, 222).

Määrällisen aineiston tilastollinen käsittely toteutettiin käsin. Aineiston sisältämä numeerinen tieto syötettiin Excel-taulukkolaskentaohjelmaan ja sitä kautta tehtiin diagrammit tulosten selkiyttämiseksi.

9.5 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään aina välttämään virheitä, mutta siitä huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tästä syystä tutkimuksissa pyritään aina myös arvioimaan sen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.)

Kyselylomakkeen kysymykset ja vastausasteikko pyrittiin muotoilemaan yksiselitteiseksi sekä samalla tietoa antavaksi. Vastausohjeet pyrittiin pitämään yksinkertaisina. Kyselylomake annettiin arvioitavaksi Novidan sosiaali- ja terveysalan opettajilla sekä VALMIS-hankkeen työryhmän jäsenillä. Lomake esitettiin 2011 aloittaneella sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla, jonka jälkeen muutoksia lomakkeeseen ei enää tehty. Nämä esitestauksen kautta saadut vastaukset otettiin mukaan tutkimukseen. Kysely toteutettiin kolmelle ryhmälle, testaustilanne järjestettiin kaikille ryhmille aamupäivälle. Kyselyyn oli aikaa vastata niin kauan kuin oli tarvetta. Testaajana jokaisella ryhmällä oli oma ryhmänohjaaja, joka oli ohjeistettu kyselyn tekemiseen. Ryhmänohjaajan läsnäolo mahdollisti tarkentavien kysymysten esittämisen, joita yhdeltäkään ryhmältä ei tullut.

Kyselyn etuna nähdään mahdollisuus laajan tutkimusaineiston keruuseen, tutkimukseen voidaan ottaa mukaan paljon henkilöitä ja voidaan kysyä monia asioita. Huolellinen lomakkeen suunnittelu helpottaa ja nopeuttaa aineiston käsittelyä. Kyselyn heikkoutena nähdään aineiston mahdollinen pinnallisuus ja nämä tutkimukset ovat usein teoreettisesti vaatimattomia. Haittoina koetaan muun muassa se, että ei ole varmuutta, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn, eikä ole selvää, miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat olleet vastaajan näkökulmasta. Heikkoutena nähdään myös, että vastaajat eivät välttämättä ole tarpeeksi tietoisia asiasta, josta kysymyksiä esitetään ja kyselyssä kato voi nousta helposti suureksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

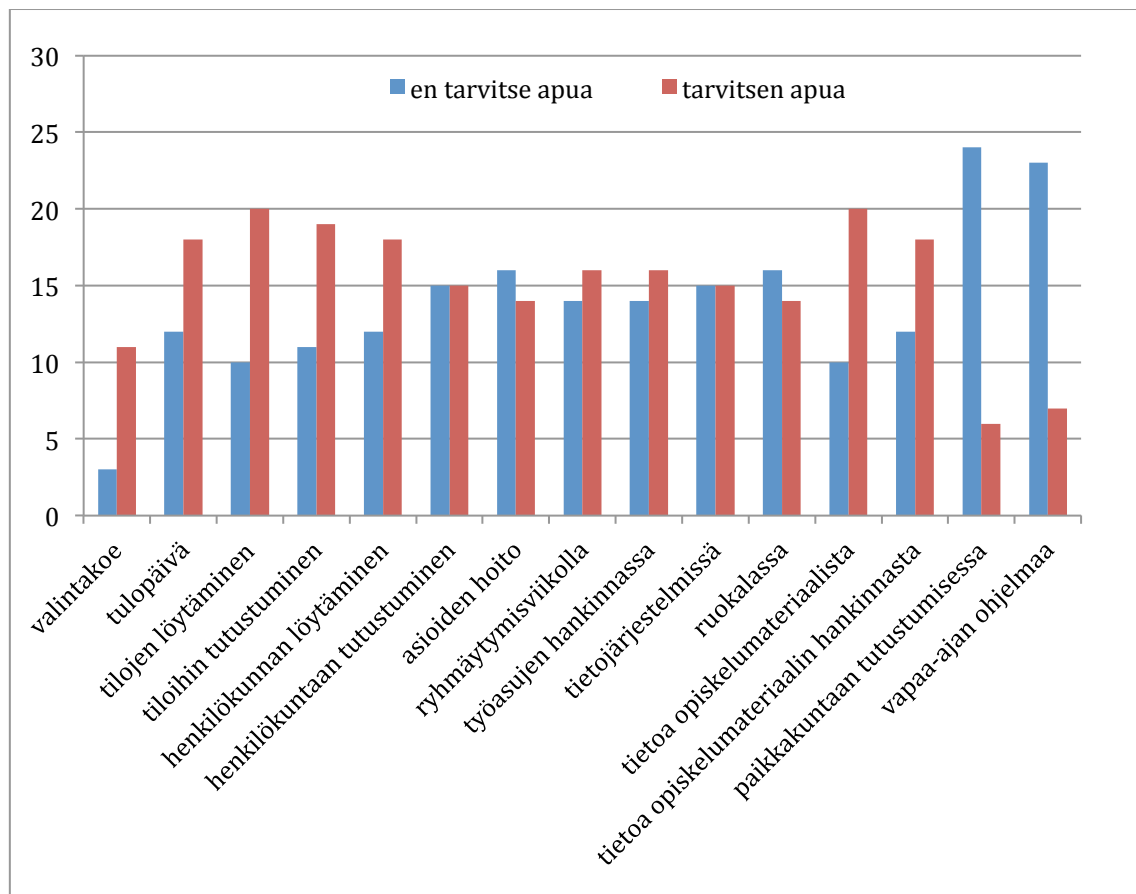
Kyselyä laadittaessa, kirjallisuuden pohjalta, siitä pyrittiin tekemään informatiivinen eli kyselyn vastaajalle muotoutuisi kyselyn edetessä kuva, mitä vertaistutorin toimenkuvaan voi kuulua. Tämä tieto oli hyvin tarpeellinen, kun opiskelijat lähtevät vastaamaan viimeiseen kysymykseen, jossa kartoitettiin omaa halua toimia vertaistutorina. Opiskelijoille muotoutui kuva, haluavatko he tehdä edellä mainittuja asioita nuorempien opiskelijoiden kanssa. Kyselylomakkeessa saattoi olla vaarana, että opiskelijoiden kuva tutortoiminnasta rajautui samanlaiseksi, joka tutkijalle oli muodostunut kirjallisuuden pohjalta. Avoimella kysymyksellä pyrittiin kartoittamaan erityistarpeet sekä mahdollisia muita tarpeita vertaistutorille, joita kirjallisuus ja tutkija ei ollut huomionnut. Tästä kysymyksestä vastaajilta ei noussut mitään uutta esille. Mahdollisia muita tarpeita ei ehkä osattukaan kertoa, koska aiemmat kysymykset olivat ohjanneet liikaa ajattelua.

Vastauksissa oli sen verran hajontaa Likertin 4-portaisella asteikolla, että tulosten selkiyttämiseksi vastauksia lähdettiin kartoittamaan, niin että vaihtoehto ”en ollenkaan” muodostui yhdeksi vastaukseksi (en tarvitse apua) ja loput kolme vaihtoehtoa, ”jonkin verran”, ”melko paljon” ja ”erittäin paljon”, joissa esiintyy tarve vertaistutorille, laskettiin yhteen (tarvitsen apua). Tällä hetkellä katsotaan, että tämä tieto riittää tutortoiminnan suunnittelun ja käynnistämisen pohjatiedoksi.

10 TULOKSET

Kyselyyn vastasi 30 opiskelijaa 37:stä ja vastausprosentiksi muodostui 81,1. Vastaajista 19 oli naisia ja 11 miehiä. 60 % vastaajista eli 18 opiskelijaa oli 16-vuotiaita, seitsemän 17-vuotiasta, kolme 18-vuotiasta, yksi 23-vuotias ja yksi 25-vuotias. Puolet heistä eli 15 opiskelijaa asuu opiskelupaikkakunnalla ja puolet opiskelupaikkakunnan ulkopuolella 70 km säteellä.

10.1 Vertaistuen tarve opintojen alussa

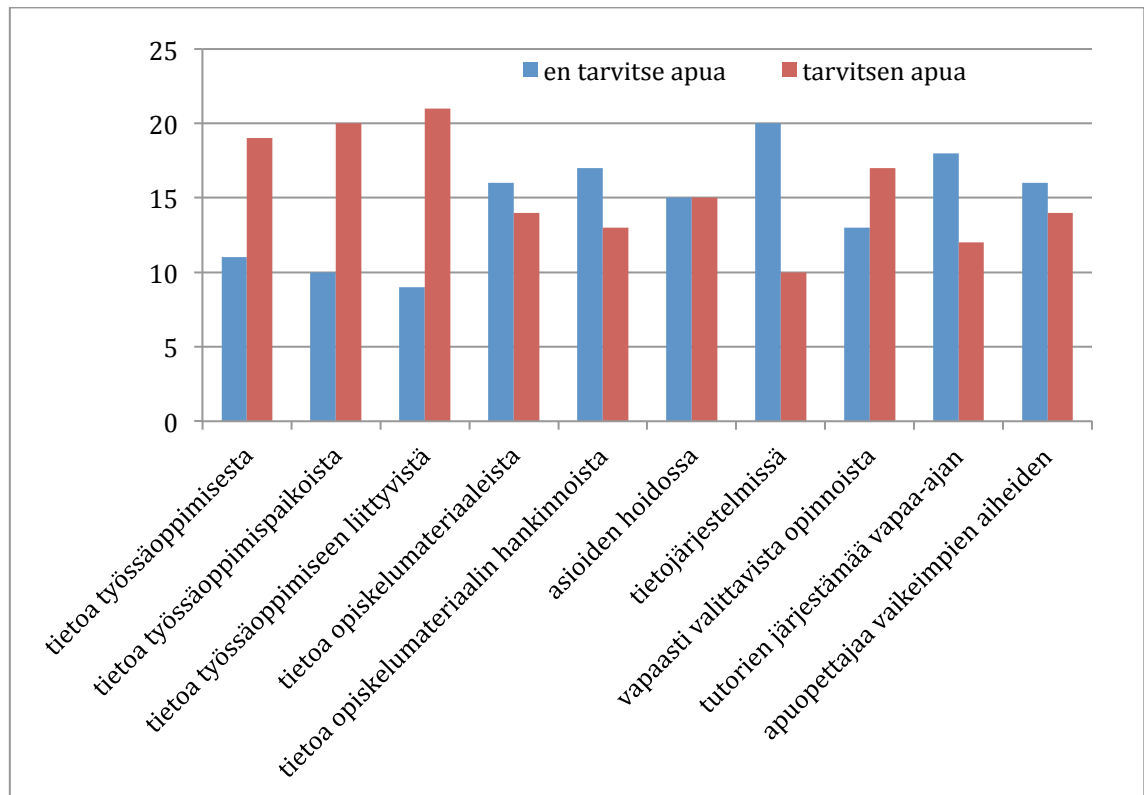

Kuvio 3 Vertaistuen tarve opintojen alussa

Vertaistuen tarve opintojen alussa koettiin melko tarpeelliseksi. Valintakokeisiin osallistuu vain sosiaali- ja terveysalan opiskelijat, joten tässä kysymyksessä ei huomioitu muiden alojen mahdollisia vastauksia. Valmiiksi annetuista vaihtoehdoista suurimmasta osasta nousi esille vertaistuen tarve. Suurin vertaistuen tarve koettiin oppilaitoksen tilojen löytämisen ja tilojen tutustumisen kohdalla sekä tiedon saaminen opiskelumateriaalista ja niiden hankinnasta. Oppilaitos koostuu useasta rakennuksesta; hallinnollinen henkilökunta on hajautettu kahteen rakennukseen, ammattitaitoa täydentävän tutkinnonosan aineiden oppitunnit sijaitsevat usein eri rakennuksessa kuin oman ammatillisen alan tunnit. Ensimmäisen kouluviikon aikana kaikki rakennukset kierretään ryhmän kanssa läpi, mutta tulosten mukaan tämä ei näytä riittävän. Tulopäivä, henkilökunnan löytämisessä, ryhmäytymisviikolla eli ensimmäisellä kouluviikolla, työasujen hankinnassa sekä valintakokeissa kaipasi yli puolet myös vertaistutorin tukea.

Selvästi erilleen nousi opiskelijoiden vastauksista, että suurin osa ei kaivannut apua paikkakuntaan tutustumisessa. Kyselyn vastaajista 15 oli ulkopaikkakuntalaisia ja heistä kuusi kaipasi (40 %) olisi kaivannut vertaistukea paikkakuntaan tutustumisessa. Vaikka tuloksena nousi esille, ettei apua tarvita, niin opiskeluviihtyvyyden kannalta olisi kuitenkin tärkeää huomioida tämä 40 prosenttia vastaajista. Vertaistuen tarpeen ulkopuolelle jäi myös tutoreiden järjestämä vapaa-ajan ohjelman tarve.

10.2 Vertaistuen tarve opintojen keskivaiheilla

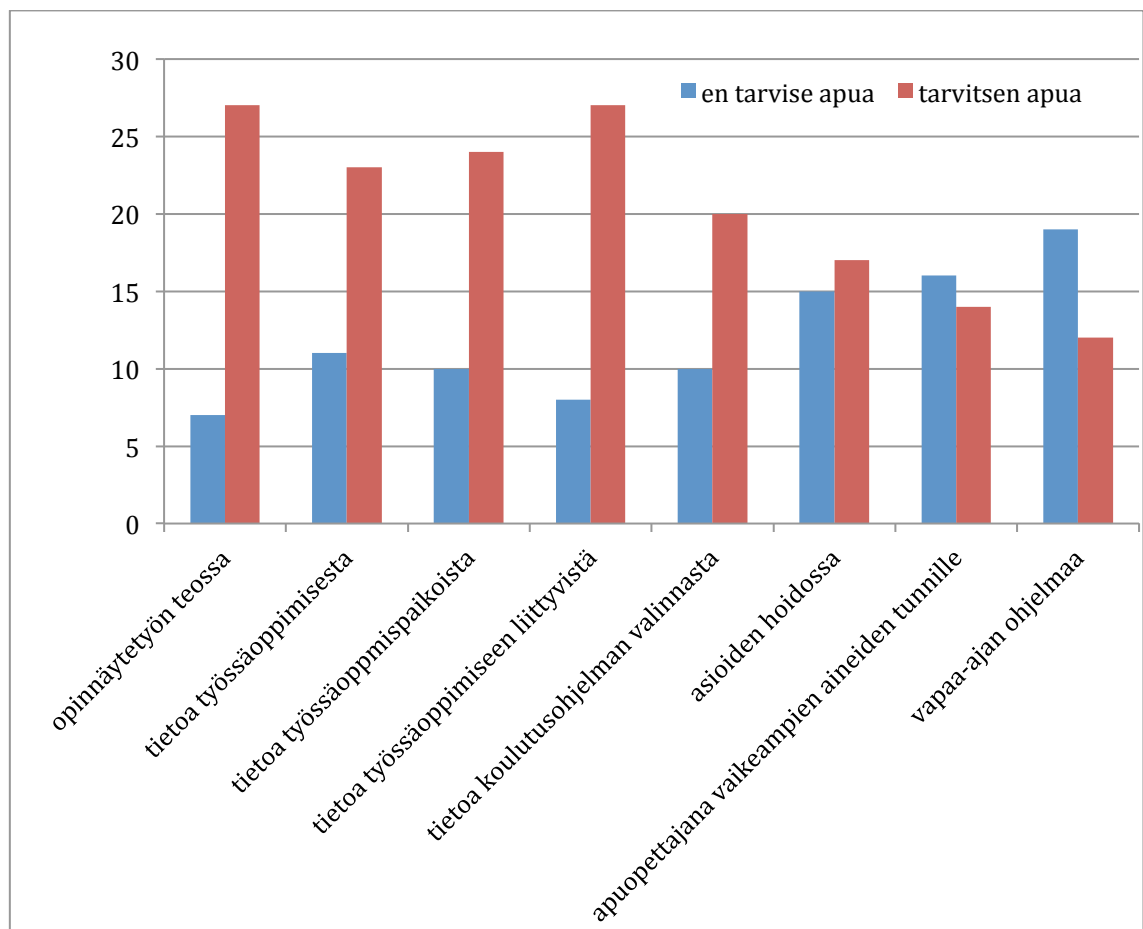
Kuvio 4 Vertaistuen tarve opintojen keskivaiheilla

Ensimmäisen opiskeluvuoden keskivaiheilla työssäoppimiseen liittyvää tietoa kaivattiin vertaistutoreiden puolelta, täällä korostui ihan perustieto työssäoppimisesta, työssäoppimiskoista sekä voimakkaimpana tieto työssäoppimiseen liittyvistä paperitöistä. Yli puolet opiskelijoista koki vertaistuen tarvetta myös vapaasti valittavien opintojen kohdalla, jolloin tieto kurssien sisällöistä, valinnasta ja lukujärjestyksistä helpottaisi omia valintoja. Opiskelijoista 14 eli 47 % kaipasi apuopettajaa vaikeimpien aineiden tunneille, näistä opiskelijoista valtaosa, 11 (78 %), oli sosiaali- ja terveysalalta. Avoimella kysymyksellä kartoitettiin nämä vaikeimmat aineet ja esille nousi matematiikka (12 opiskelijaa), kielet (kaksi opiskelijaa), anatomia (yksi opiskelija) sekä käytännön harjoitustunnit, kuten injektio-antamisen harjoittelun mainitsi yksi opiskelija. Matematiikan maininneista opiskelijoista 11 oli sosiaali- ja

terveysalan opiskelijoita. Sosiaali- ja terveysalalla matematiikan opiskelu on tärkeää, koska opetussuunnitelmassa on myöhemmin ohjelmassa lääkelaskunkurssit. Opiskelijat kokevat tutkimuksen perusteella matematiikan vaikeaksi aineeksi, jonka oppimista halusivat tehostaa.

Ainoastaan tietojärjestelmien (wilma ja moodle-oppimisalusta) kohdalla suurin osa vastaajista ei kokenut enää tuen tarvetta. Opiskelumateriaaliin liittyvä tuen tarve sekä vapaa-ajanohjelmaa ei myöskään suurin osa kokenut tarpeelliseksi.

10.3 Vertaistuen tarve myöhemmin opinnoissa

Kuvio 5 Vertaistuen tarve myöhemmin opinnoissa

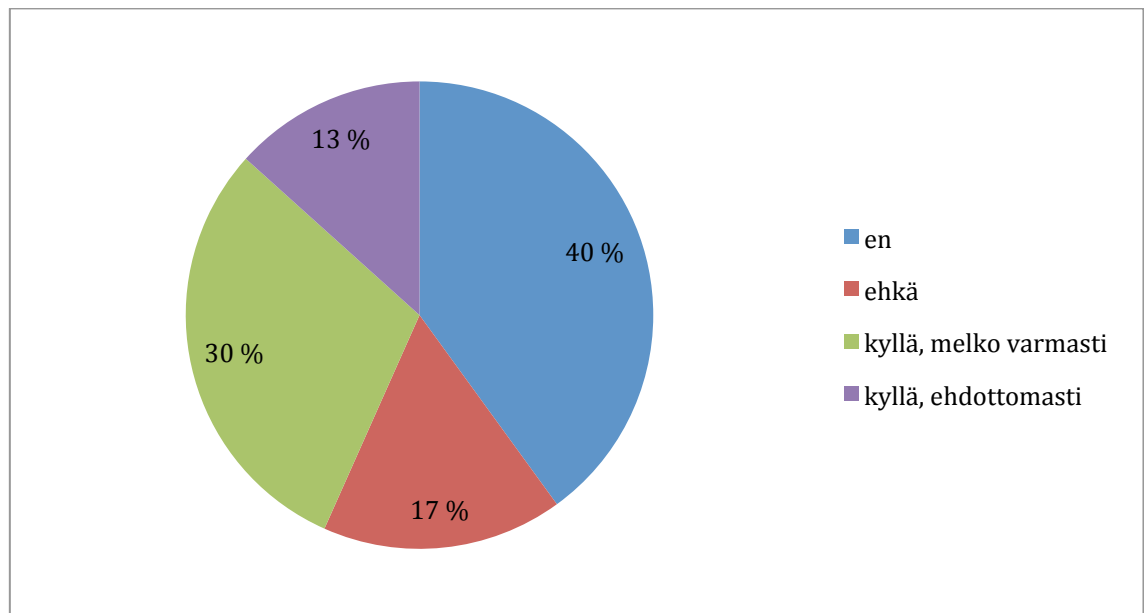
Opiskelijoiden arvioidessa vertaistuen tarvetta tulevaisuudessa ei vertaistuen tarve vähentynyt. Lähes jokainen vastaaja arvioi tarvitsevansa vertaistutorin tukea opinnäytetyön teossa. Suurin osa opiskelijoista arvioi edelleen tarvitsevansa apua työssäoppimiseen liittyvissä paperitöissä sekä arvioi myös kaipaavansa tietoa työssäoppimispaikoista sekä itse työssäoppimisesta. Näistä kolmesta koulutusalaista Novidassa sosiaali- ja terveysalalla on kaksi koulutusohjelmaa, muilla yksi. Tästä huolimatta 67 % opiskelijoista olisi kaivannut tietoa koulutusohjelman valinnasta. Sosiaali- ja terveysalalla jokainen opiskelija kaipasi tietoa, mutta myös kone- ja metallialalta sekä hotelli- ravintola- ja cateringalalta löytyi opiskelijoita, jotka olisivat kaivanneet tietoa muista koulutusaloista kuin mitä Novidalla on tarjota. Apuopettajan tarve vaikeampien aineiden tunneille arvioitiin pysyvän samana. Vertaistutoreiden järjestämää vapaa-ajan ohjelman suurin osa ei kaivannut.

10.4 Tutoroitavien kokemukset tärkeimmistä vertaistuen kohteista

Avoimessa kysymyksessä kartoitettiin, missä asioissa erityisesti opiskelija ajattelee, että vertaistutorin apu voisi olla hyödyksi. Vastauksissa ei noussut esille mitään uutta, jota ei strukturoiduissa kysymyksissä tullut jo esille. Yleisesti koettiin, että koulun aloituksessa olisi hyvä olla tutoropiskelija ryhmänohjaajan rinnalla. Tämä helpottaisi löytämään kaikkialle sekä auttamassa kouluun tutustumisessa ja ryhmäytymisessä. Tutorin toivottiin kertovan yleisesti opiskelusta, mitä asioita koulussa käydään tunneilla, opiskelumateriaaleista ja mistä niitä saa edullisimmin. Vapaasti valittavien opintojen sisällöstä ja millaista on ollut työssäoppimassa sekä työssäoppimiseen liittyvistä paperitöistä. Tämä kaikki auttaisi jännityksen poistamisessa ensimmäisen vuoden opiskelijoilta.

Lisäksi toivottiin vertaistutoria apuopettajaksi. Esille nousivat etenkin matematiikan tunnit, kuten strukturoidussa kysymyksessäkin tuli voimakkaasti ilmi. Koulutusohjelman valintaan kaivattiin tukea, kuten tietoa valinnasta ja kuvailua millaista opiskelu siellä on. Yksittäisiä mainintoja vertaistuen tarpeelle sai myös tukien haku ja työasujen hankinta.

10.5 Kiinnostus toimia vertaistutorina

Kuvio 6 Kiinnostus toimia vertaistutorina

Viimeisenä kysymyksenä kartoitettiin omaa kiinnostuneisuutta toimia tulevaisuudessa vertaistutorina. Vastaajista 60 % vastasi myönteisesti kysyttäessä omaa kiinnostusta toimia vertaistutorina. Näistä myönteisesti vastanneista neljä vastasi ”kyllä, ehdottomasti”, yhdeksän ”kyllä, melko varmasti” ja viisi ”ehkä”. Näistä myönteisesti vastanneista 12 oli sosiaali- ja terveystieteiden alalta, viisi hotelli-, ravintola- ja cateringalalta ja yksi kone- ja metallialalta. Tämän kysymyksen mukaan vertaistutoreita saataisiin riittävästi

toiminnan käynnistämiseksi sosiaali- ja terveysalalta, hotelli-, ravintola ja catering alalta melko varmasti, mutta kone- ja metallipuolelta yhden opiskelijan ”ehkä” vastaus ei riitä takaamaan vertaistutortoiminnan käynnistämistä sillä alalla.

11 TULOSTEN POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, onko Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopiston nuorisopuolen opiskelijoilla tarvetta vertaistutortoiminnalle opintojen eri vaiheissa. Mikäli tarvetta ilmenee, niin kysely kertoo vastauksen millä osa-alueilla tuki olisi tarpeellisinta. Lisäksi kartoitettiin, olisiko opiskelijoiden joukossa kiinnostusta toimia vertaistutorina.

Tämän kyselytutkimuksen pohjalta luodaan suuntaviivat Novidan vertaistutortoiminnan koulutukselle ja itse tutortoiminnan käynnistämiseksi. Tämä luo opiskelijälähtöisen näkemyksen, minne tulevien vertaistutoreiden voimavarat tulisi ohjata. Aiemmissä tutkimuksissa, joita teoreettisessa viitekehyksessä käsiteltiin, oli tutkittu opettajien sekä tutoreiden näkemyksiä. Tässä tutkimuksessa oli uusi näkökulma, jossa otettiin tutortoiminnan suunnittelun pohjaksi opiskelijoiden itsensä kokema tarve vertaistukeen.

Toiseen tutkimuskysymykseen viitaten opiskelijat kokevat tarvetta vertaistutortoiminnalle koko opintojensa ajalle. Tämä oli kehittämistyön kannalta hyvin ratkaiseva tieto, koska alun perin ajatuksissa oli rajata tutortoiminnan kehittäminen ainoastaan ensimmäisen vuoden opiskelijoihin. Tämän tuloksen myötä tutortoiminnan suunnittelu sai uusia suuntaviivoja ja kehittämistyö tulee jatkumaan pidempään, jotta voidaan pohtia keinoja saavuttaa tutortoiminta kattamaan koko opiskeluajan. Kolmannessa tutkimuskysymyksessä kysyttiin, millä osa-alueilla vertaistuen tarve koettiin, tutkimustulosten mukaan tarve liittyi selkeästi opiskeluun. Opintojen alussa kaivattiin vertaistukea tulopäivästä alkaen: tilojen löytämisessä sekä tiloihin tutustumisessa ja opiskelumateriaaleista. Tuen tarve oli käytännönläheistä ja kohdistui pieniin käytännön asioihin, joiden kautta jännitys poistuisi ja opinnot sekä

ryhmytyminen pääsisivät käyntiin. Opiskelijat kaipasivat paineetonta oppimisympäristöä.

Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksessa tuli myös ilmi, että opinnot kaipaavat jatkuvaa vertaistutorointia (Kauppinen 2010, 62-63). Vertaistutortoiminnan järjestäminen toisella asteella koko opiskelun ajaksi on haaste. Suurin osa arvioi tarvitsevansa vertaistutorin apua opinnäytetyössä. Tämän tuen järjestäminen on kuitenkin haastavaa, koska opinnäytetyö tehdään viimeisenä opiskeluvuotena ja näin ollen vuoden edempänä olevat opiskelijat ovat jo valmistuneet. Ne opiskelijat, joilla valmistuminen viivästyy kuuluvat useimmiten siihen ryhmään, jotka itsekin ovat avun tarpeessa, joten heiltä ei ole mahdollista saada tarvittavaa tukea nuoremmille opiskelijoille. Tämä tulos oli suunnittelun kannalta tärkeä, koska alkujaan tutortoiminnan tuli olla opiskelijan kokonaisvaltaisena tukena ensimmäisen vuoden keskeyttämisen ehkäisyssä. Tämä loi suunnittelulle uudet suuntaviivat: opiskelijoiden tarpeisiin pyritään vastaamaan ja tutortoiminta suunnitellaan siten, että vertaistukea on mahdollista saada tarvittaessa koko opintojen ajalle.

Opintojen ensimmäisen vuoden keskivaiheilla työssäoppimiseen liittyvät käytännön asiat nousivat suurimmaksi vertaistuen tarpeen kohteeksi. Myöhemmässä opintojen vaiheessa opiskelijat arvioivat kaipaavansa vertaistukea edelleen työssäoppimiseen liittyvissä asioissa ja lisäksi koulutusohjelman valinnassa sekä opinnäytetyön teossa. Turun ammattikorkeakoulussa tehdyn tutkimuksen mukaan opettajat kaipasivat vertaistutoreita aivan samoihin asioihin antamaa kokemuksellista tietoa sekä motivoimaan opiskelijoita (Kauppinen 2010, 62-63).

Paikkakuntaan tutustuminen, ruokalassa asiointi, tutoreiden järjestämä vapaa-ajan ohjelma sekä opintojen myöhemmässä vaiheessa tuki tietojärjestelmien käytössä olivat osa-alueita, joissa ei koettu tuen tarvetta. Jokaisessa näissä kohdassa oli myös tuen tarvitsijoita. Paikkakuntaan tutustumisessa ei

luonnollisestikaan tarve ole kovinkaan suuri, koska suurin osa on paikkakuntalaisia tai lähipaikkakunnilta. Tästä huolimatta tutortoiminnan suunnittelussa on syytä ottaa huomioon ulkopaikkakuntalaiset tai paikkakunnalle muuttaneet (Aro 2004, 23; Lehtinen ym. 1996, 107). Hyvän vertaistutortoiminnan avulla ulkopaikkakuntalaisten on mahdollista tuntee kuuluvansa paremmin joukkoon, kun oppii tietämään paikat ja seudut. Vapaa-ajan ohjelmalle suurin osa opiskelijoista ei kokenut tarvetta. Ryhmytymisen, vuorovaikutuksen ja rentoutumisen kannalta vapaa-ajan ohjelma on kuitenkin toivottavaa. Sen avulla on mahdollista saavuttaa toimivampi ryhmä ja sitä kautta myös menestystä opinnoissa ja keskeyttämisten vähenemistä. Suunnitteluvaiheessa vapaa-ajanohjelmaa kannattaa ehdottomasti kokeilla, etenkin jos se tutorryhmältä tuntuu luontevasti sujuvan. Ongelmaksi saattaa tuki muodostua osallistujien vähyys, jolloin se ei palvele tarkoitustaan. Skaniakos ym. tekemän tutkimuksen mukaan korkeakoulujen tutorit näkivät ryhmytymisen, sosiaalisen elämän, yhteisön jäseneksi tulemisen sekä kavereiden ja ystävien saamisen tärkeimpinä tutoroinnin sisältöinä (Skaniakos ym 2011, 20–21). Yhteisöllisyys, johon ryhmytyminen johtaa, saattaa olla jotain, jonka voimavaraa ja sosiaalisen kuntoutuksen merkitystä opiskelijat itse eivät tiedosta ja eivät koe sitä näin ollen myöskään kovin tärkeänä.

Apuopettajan tarve ilmeni erityisesti matematiikan tunneille. Opettajalla on rajallinen resurssi ohjata yksittäistä opiskelijaa tunnilla. Tukiopetukseen on mahdollisuus, mutta varsinaiset oppitunnit saattaisivat olla tehokkaampia mikäli apuna olisi tutoropiskelija, jolta voisi myös kysyä neuvoa. Samoin käytännön harjoitteiden tunneilla tutoropiskelijan avulla tuntien kulku sujuisi reippaammin ja turhalta neuvojen tai oman vuoron odottamiselta vältyttäisiin. Lehtisen ym. (1996, 107) mukaan vertaistutoria voidaan harkitusti käyttää ohjaajina oppisisällöissä aineissa sekä apuopettajina. Apuopettajat saattaisivat vähentää tukiopetuksen tarvetta sekä uusintojen korkeaa määrää vaikeammassa aineissa, mikäli ohjauksen määrä olisi jo oppitunneilla

runsaampaa. Myös mielenkiinto, motivaatio ja opiskelurauha oppitunnilla säilyy paremmin kun ohjauksen odottamisen määrä minimoidaan.

Neljännessä tutkimuskysymyksessä kysyttiin, onko opiskelijoilla kiinnostusta toimia vertaistutorina tulevaisuudessa. Tutkimusten tulosten mukaan sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla sekä hotelli-, ravintola- ja cateringalan opiskelijoilla oli riittävä määrä kiinnostuneita toimimaan tulevaisuudessa vertaistutorina. Vertaistutoreiden suositeltu määrä olisi yksi tutor kymmentä opiskelijaa kohden (Kauppinen 2010, 22). Opiskelijoiden myönteinen suhtautuminen ajatukseen toimia itse vertaistutorina oli ehdoton edellytys toiminnan käynnistämisen kannalta. Opiskelijamäärä ryhmässä on keskimäärin 20, joten vertaistutoreiden määrä näyttäisi ainakin osalla koulutusaloista riittävän. Pohdittavaksi tulee, että miten runsaasta joukosta valitaan ne tulevat tutorit vai voiko kaikki halukkaat olla mukana toiminnassa? Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksen mukaan joillekin opiskelualoille on vaikea saada riittävä määrä oman alan vertaistutoreita (Kauppinen 2010, 22). Tässä vaiheessa voisi pohtia myös vertaistutortoiminnan rajattomuutta, voisiko toisen koulutusalan opiskelija olla esim. kone- ja metallipuolen tutorina, mikäli innokkaita opiskelijoita ei alalta saada riittävästi?

Kyselytutkimus täytti tutkimuksen tavoitteet: tutkimusongelmiin saatiin vastaukset. Opiskelijoilla on tarve vertaistutortoiminnalle ja tärkeimmät osa-alueet saatiin selville. Koettu vertaistuen tarve yllätti määrällisesti. Toisaalta kone- ja metallipuolen vertaistuen tarpeen vähäisempi määrä yllätti myös. Heräsi kysymys, että miksi siellä missä vertaistuen tarve opettajien keskuudessa koetaan suurimmaksi, niin siellä itse opiskelijat eivät sitä tunnu yhtä paljon kaipaavan? Vertaistutoroinnin tarve ajoittui koko opiskeluajalle, jonka järjestämisen suunnittelu sekä toteutus aiheuttivat suuren haasteen. Vertaistutortoiminta oli tarkoitus käynnistää ensimmäisen opiskeluvuoden keskeyttämisen ehkäisemiseksi, mutta suunnittelussa tulee ottaa huomioon

opiskelijälähtöisyys ja tämän tutkimuksen perusteella esiintynyt tarve tutoroinnista koko opiskelujalle.

Kyselytutkimuksen avulla saadut tulokset palvelevat Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopisto Novidan työyhteisöä. Tulokset eivät ole yleistettävissä muihin oppilaitoksiin. Tutkimustulosten mukaan tarve vertaistutortoiminnan käynnistämiseksi on riittävä ja sen suunnitteluun tulee ryhtyä. Tutkimustuloksia tullaan käyttämään erityisesti tutortoiminnan lähipäivien opiskelumateriaalina ja ideapankkina, josta tutorit saavat ajatusta, että missä heidän tukensa on tarpeellista.

Jatkossa olisi hyvä kartoittaa onko Novidassa vertaistutortoiminnasta saatu niitä hyötyjä, joita sillä on pyritty tavoittelemaan. Voidaanko toiminta nähdä yhtenä ensimmäisen vuoden opiskelijoiden koulutuksen keskeyttämistä ehkäisevänä toimenpiteenä? Voidaanko tutortoimintaa pitää yhtenä tehokkaana sosiaalisen kuntoutuksen muotona? Lisäksi olisi mielenkiintoista kartoittaa, miten tämän tutkimuksen tutortoiminnan suurimmaksi haasteeksi noussut tutoroinnin jatkuvuus voitaisiin turvata koko opiskelun ajalle. Onko tulevaisuudessa edessä alumnitoiminnan käynnistäminen, jonka kautta voitaisiin saada vapaaehtoisia valmistuneita opiskelijoita antamaan tukea opinnäytetyön teossa tai viimeisessä työssäoppimisessa?

Tutkimus painottui käytännönläheisiin asioihin, joita vertaistutor voisi tarjota opiskelijoille. Tämä näkökulma tutkimukselle muotoutui aiempien tutkimusten pohjalta. Sanana vertaistutor sisältää myös henkisen tuen, joka ei itse kyselyssä noussut esiin vahvasti. Näkökulma jäi enemmänkin itsestäänselvyydeksi. Niissä kysymyksissä, joissa opiskelijoiden olisi ollut mahdollista tuoda ilmi henkisen tuen tarve jäi myös tämän tyyppisen tuen tarve hyvin vähäiselle. Onko henkisen tuen tarvetta vaikeampi ilmaista? Olisiko

suoraan kysymykseen henkisen tuen tarpeesta opintojen ajalle saanut tarpeen nousemaan esiin?

12 VERTAISTUTORKOULUTUKSEN TOTEUTUSSUUNNITELMA

Tämän kehittämistehtävän toimintavaihe toteutettiin käytännön työelämän parissa Novidassa. Toimintavaihe käsitti vertaistutorkoulutuksen toteutussuunnitelman laadinnan ensimmäiselle tutorvuodelle. Tässä oli mukana neljän hengen työryhmä, lisäksi työryhmään kuuluu VALMIS -hankkeen hanketyöntekijä, Novidan erityisopettaja, sekä oppilaitoksemme kaksi opinto-ohjaajaa. Taustalla toiminnan muutoksessa on valtakunnallinen ongelma, joka näkyy keskeyttävien ensimmäisten vuoden opiskelijoiden määrän kasvuna. Lisäksi taustalla on ympäristössä tapahtuva muutos, nuoriso- ja koulutustakuu, joka takaa jokaiselle nuorelle jatko-opiskelupaikan ja näin ollen tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä kasvaa ja vaara pudokkaiden kasvusta lisääntyy.

Tutkimuksellisenä pohjana kehittämistehtävässä oli aikaisemmat tutkimukset opettajien ja tutoreiden näkökulmista vertaistutortoiminnan tarpeelle sekä tämän kehittämistehtävän yhteydessä kartoitettu Novidan opiskelijoiden kokema tarve vertaistutoroinnista. Lisäksi taustalla oli teorettinen viitekehys koulutuksen suunnittelun pohjana. Tämän teoratiedon pohjalta rakennettiin vertaistutoreiden koulutuksen toteutussuunnitelma.

Ajatus vertaistutortoiminnan kehittämisestä on syntynyt VALMIS -hankkeen työryhmässä, jossa on pohdittu keinoja ensimmäisen vuoden opiskelijoiden keskeyttämisen vähentämiseksi. Yhtenä keinona nähdään, teoreettisen viitekehysenkin pohjalta, vertaistuen voima pitää opiskelija kiinni opinnoissaan. Oppilaitos näkee tarpeen vertaistutortoiminnan suunnitteluun ja käynnistämiseen. Tässä kehittämistehtävässä raportoidaan tutortoiminnan suunnittelu. Seuraava toimintatutkimuksen sykli käsittäisi tutortoiminnan

käynnistämisen sekä koulutuksen kehittämisen palautteiden perusteella, jotka nähdään jatkotutkimusaiheena.

Kehittämistehtävän sykli on lähtenyt liikkeelle toiminnan suunnittelusta. Suunnittelu aloitettiin keväällä 2012 ja se lähti liikkeelle teoreettisen viitekehyksen laadinnasta. Teoreettisen viitekehyksen avulla hahmotettiin, mihin vertaistutoroinnin merkitys pohjautuu ja mikä sen paikka on oppilaitoksessa. Kartoitettiin, mitä vertaistutorointi on ja mihin sitä voi käyttää ennaltaehkäisevän kuntoutuksen näkökulmassa syrjäytymisen ehkäisyssä. Teoreettista viitekehystä täydentämään laadittiin Novidan opiskelijoille kyselytutkimus, jonka avulla kartoitettiin puuttuva näkökulma eli opiskelijoiden itsensä kokema tarve vertaistutoroinnille. Kyselytutkimus teetettiin Novidan ensimmäisen vuoden opiskelijoille aiemmin raportoidulla tavalla.

Suunnittelun pohjatyön jälkeen työryhmän kanssa yhteistyössä laadittiin tutortoiminnasta toteutussuunnitelma (Liite 2). Tutortoiminta kuuluu opintotyypiltään vapaasti valittaviin opintoihin, jonka laajuus on 1–2 opintoviikkoa tutorin oman aktiivisuuden mukaan. Laajuus määriteltiin Novidan johdon kanssa. Suunniteltua koulutusta on lähes yhden kokonaisen opintoviikon verran ja toinen opintoviikko kerätään varsinaisesta tutoroinnista. Teoriaopintoja koulutukseen määriteltiin kevätlukukaudelle 16 tuntia ja syyslukukaudelle 8 tuntia. Teoriaopetuksen keskeinen sisältö on avattu liitteessä neljä (Liite 4). Yksi opintoviikko vastaa 28 tuntia tutorpassiin kerättyjä merkintöjä. Opiskelija saa tutorpassiin kerättyjen merkintöjen mukaan opintoviikkoja. Merkintöjä on mahdollista kerätä tehdystä vertaistutortyöstä. Toteutussuunnitelmassa määritellään opintoviikkojen tavoitteet, sisältöalueet, opiskelijan osaaminen, toteutustapa, keskeiset sisällöt sekä arviointi. Toteutussuunnitelma toimii ensimmäisen vuoden (toimintatutkimuksen sykli) ohjenuorana, jota on mahdollista muokata seuraavaan lukuvuoteen (toimintatutkimuksen toinen sykli) arvioinnin perusteella.

Toteutus suunnitelman lisäksi suunniteltiin tutor-opas (Liite 3) teoreettisen viitekehyksen sekä kyselytutkimusten tulosten perusteella. Opas toimii vertaistutorin omana tietopakettina ja tukena tutoriksi kasvamisessa. Tutor-oppaaseen kerättiin perustietoa tutoroinnista, sen tavoitteista, ja tehtäväkuvauksista, joita käydään läpi koulutuksessa. Lisäksi sinne sisällytettiin muutamia tehtäviä. Niiden avulla voidaan ensimmäisillä koulutuskerroilla palata omien opintojen alkuun ja saada mielikuvia, missä tilanteissa itse olisi vertaistutoria kaivannut. Opas sisältää tutortoiminnan vuoden, jossa on kuukausittain kerrottu, mitä vuosi tulee sisältämään tutorin näkökulmasta. Tämä auttaa tutoreita hahmottamaan ja suunnittelemaan heidän omaa tutortoiminnan vuotta. Loppuun on vielä kerätty tärkeimmät yhteystiedot sekä tutoreiden nimet ja tutorpassi.

Tutortoiminnan kurssin tavoitteena on, että opiskelijat oppivat toimimaan tutorina. Tutorit ovat vuotta tai kahta aikaisemmin aloittaneet omat opintonsa. Tutortoiminta on ennaltaehkäisevä sosiaalinen kuntoutusmuoto, jonka avulla pyritään tukemaan opiskelijoita pääsemään alkuun opinnoissaan sekä sitoutumaan opiskeluunsa. Tutortoiminnalla pyritään ennaltaehkäisemään opiskelun keskeyttämistä ja syrjäytymistä. Tutorit pyrkivät toiminnallaan vaikuttamaan myös hyvän opiskeluilmapiiirin syntymiseen Novidassa. Koulutuksessa ja itse tutortoiminnan aikana pyritään taas vahvistamaan tutorina toimivan ongelmaratkaisutaitoja, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Koulutuksen jälkeen opiskelijan tulisi osata ottaa tutoroitava ryhmä kokonaisvaltaisesti huomioon sekä luoda luonteva ja luottamuksellinen keskusteluyhteys sekä ryhmän jäsenten että koulun henkilökunnan kanssa. Tutorin tulisi osata myös tunnistaa sekä kuunnella ryhmän tarpeita ja ongelmia sekä pyrkiä aktiivisesti vastaamaan niihin. Tutor-taitoihin kuuluu myös

tiedottaminen ja viestittäminen toiminnasta, jota he järjestävät sekä taito suunnitella itse toimintaa tavoitteellisesti ja toteuttaa tapahtumia.

13 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ JA KEHITTÄMISHAASTEITA

Kuntoutuspalveluiden sekä –menetelmien on uusiuduttava, koska tarpeet muuttuvat yhteiskunnan kehityksen myötä. Kuntoutuksen tulisi astua lähemmäs yksilön arkielämää ja siitä selviytymiseen - eli asumiseen, koulunkäyntiin ja työntekoon. Tulevaisuudessa on kuntoutuksen sisällyttävä enenevissä määrin muihin palveluihin. Tulevaisuuteen kuuluu avokuntoutus, jonka tulisi painottua yksilön lähiympäristöön. Kuntoutus tulee tulevaisuudessa myös painottumaan enemmän sosiaaliseen sekä psykososiaaliseen suuntaan. Monilla osa-alueilla toimintamuodot ja -mallit ovat vasta kehittymässä. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat kuntoutusta arkipäivän elämänhallintaan ja opiskelun asettamiin vaatimuksiin. (Paatero, Lehmijoki, Kivekäs & Ståhl 2008, 50.)

Sosiaalinen kuntoutus ja tuki ammatillisessa koulutuksessa on tätä päivää ja kuuluu erityisesti tietyille ammattiryhmille oppilaitoksen sisällä. Tulevaisuuden näkymien kannalta tämän tulisi kuitenkin muuttua ja kehittyä integroitumalla myös opettajan arkityöhön sekä mahdollisesti panostamalla enemmän vertaistuen merkitykseen. Tämä herättää myös kysymyksen, tulisiko opetuksen ammatillisella puolella ottaa tarkemmin huomioon arkipäivän elämänhallinnan vaikeuksia sekä pohtia opiskelun asettamia vaatimuksia? Voimmeko jollakin tavalla mennä lähemmäs opiskelijan arkea ja yhdistää opiskelu sekä elämänhallinnan taidot? Vai tuleeko koulun ja opiskelijan välillä olla pieni kuilu? Miten pitkälle oppilaitoksen on mahdollista tukea nuorta ja mitkä ovat oppilaitoksen perimmäiset intressit nuoren tukemisessa? Mitkä ovat yksittäisen opettajan intressit panostaa ennaltaehkäisevään kuntoutukseen nuorten parissa? Vaikuttaa siltä, että sosiaalinen kuntoutus vaatii panostusta opiskeluympäristöön. Ongelmaksi nousee kenen rooliin se kuuluu ja miten kuntouttava työote saadaan sisällytettyä opettajan työnkuvaan.

Skaniakos ym. korkeakouluille suunnatun kyselyn mukaan tutortoiminnan kehittämistä kartoitettiin avoimen kysymyksen avulla. Kehittämistä kaipasi yhteistyö erityisesti opettajien ja tutoreiden välillä. Tutorit kokivat jäävänsä yksin, kaivattiin ohjauksellista tukea. Kehittämisajatuksena olisi tutorin työpari henkilökunnasta. Työpari olisi opettaja joka ohjaa uusien opiskelijoiden opintoja. Yhteistyötä tulisi kehittää myös organisaation tasolla. Ohjauksen kokonaisjärjestelmä tulisi selvittää ja selkiyttää ja vertaistutorin rooli tulisi määrittää. Tutoreiden mukaan kehittämistoimenpiteitä kaipasi lisäksi tiedottaminen, toiminnan lisääminen ja pidempikestoisuus sekä koulutuksen ja operatiivisen toiminnan kehittäminen. (Skaniakos ym. 2011, 23–24.)

SAKKI ry:n ja Prevent -projektin mukaan toisella asteella kehittämishaasteena oli tunnettavuuden ja hyväksynnän lisääminen. Ylempi johto ei tunne tutortoimintaa tarpeeksi hyvin ja viralliset ohjeet puuttuvat - näin ollen koulutusalat eivät kannusta toimintaan. Oppilaitoksen henkilökunnan, erityisesti opettajien ja oppilashuollon tulisi tietää toiminnasta, jolloin tutortoiminnan arvostus nousisi. (Valkonen 2002, 32.) Tutortoiminnan lanseeraukseen kannattaa käyttää aikaa ja vaivaa, jotta se saisi heti vahvat juuret ja tukea toiminnalleen monelta suunnalta. Tämä vaihe sekä sen jälkeinen juurruttamistyö tulee olemaan Novidalle suuri haaste. Tutortoiminnasta vastaava opettaja jää opintovapaalle ja työryhmän muiden jäsenten työnkuvaan kuuluu runsaasti myös muuta työtä. Oppilaitoksessa olisi nähtävä runsaasti vaivaa, jotta tutortoiminta saataisiin pyörimään, tiedottaminen kulkemaan ja muun henkilökunta hyväksymään uuden sosiaalisen kuntoutuksen muodon tuleminen osaksi oppilaitoksen arkea.

Toisella asteella tehdyn tutkimuksen mukaan vertaistutoroinnin onnistumisen taustalla on innostunut tutoropettaja. Kehittämishaasteena koetaan kuitenkin, että taustalla tulisi olla useampi työntekijä. Tutoropettajat vastaavasti kaipaavat yhteisiä tilaisuuksia ja koulutusta tutortoiminnan vastuuhenkilölle, joista he

saisivat tietoa ja malleja tutortoiminnan toteuttamiseen ja kehittämiseen. (Valkonen 2002, 32.) Tutortoiminta on hyvin heikolla pohjalla, mikäli sen taustalla on vain yksi tutoropettaja. Pari- tai ryhmätyöskentely tuo voimaa kehittämistyöhön sekä toiminnan jalkauttamiseen ja sen ylläpitämiseen. Oppilaitoksella on edessä myös tutortoiminnasta vastaavien opettajien tuntiresursseihin annettava korvaus. Tutortoiminnan siirtyessä kehittämisvaiheesta toimintavaiheeseen siirtyy se VALMIS-hankkeen rahoituksesta pois ja oppilaitoksen omaksi toiminnaksi. Tuntiresurssi tulee määrittelemään tutortoiminnan kehittämiseen ja ylläpitoon käytetyn työmäärän jatkossa.

Toisen asteen nuorisokoulutuksessa haasteen muodostaa myös tutoreiden valinta. Soveltuvatko kaikki tutortehtäviin? Tutoreiden ikä ja kypsyys asettaa rajoja toiminnalle sekä lyhyt koulutusaika. Joillakin aloilla saattaa olla vaikeuksia löytää tutoreita ja heitä voi olla vaikea saada sitoutumaan ja innostumaan. Kun riittävästi käytetään aikaa ja resursseja tutortoiminnan kehittämiseen, niin tutoreiden löytäminen ja motivoiminen tuntuu olevan helpompaa. Innostus ja sitoutuminen löytyvät, kun toimintaa arvostetaan ja sillä saadaan jotain aikaan. (Valkonen 2002, 33.) Tutortoiminnan käynnistämisen jälkeen saattaa mennä vuosia ennen kuin saavutetaan tilanne, jossa toiminnan käynnistäminen alkaa tuottaa hedelmää ja ruokkimaan itse itseään.

Ihanteellista olisi saada oppilaitoksille tutorointiperinne, joka siirtyisi tutoreiden välityksellä opiskelijoilta seuraaville opiskelijoille. Uudet opiskelijat innostuisivat tutortoiminnasta hyvien kokemustensa pohjalta. (Valkonen 2002, 34.)

”Meidän tehtävämme on opettaa juuri niitä lapsia, joita meillä on. Ei niitä lapsia, joita meillä joskus oli, ei niitä lapsia, joita toivoisimme koulussamme olevan eikä niitä lapsia, jotka ovat olemassa vain kuvitelmissa. Se tarkoittaa, että meidän on

tarjottava oppimisympäristö, joka on yhtä monipuolinen kuin ihmisyyys itse.”
Chris Pense, Toronton koululaitoksen johtaja. (Kivistö, 2010, 38.)

Meidän on otettava vastaan oppilasmateriaali, joka elokuussa koulun oven avaa ja tehtävä parhaamme pedagogisen kuntoutuksen keinoin edistääksemme heidän oppimista ja matkaa kohti ammatillista osaamista. Oppimisympäristö tulee kehittää vastaamaan opiskelijoiden tarpeita. Tuen tarpeen kasvun huutoon on vastattu nyt vertaistutortoiminnan keinoin.

Liitteitä ei julkaista opinnäytetyön toimeksiantajan pyynnöstä.

LÄHTEET

Aro, K. Uusien opiskelijoiden vertaistutorointi tukena yliopistomaailmaan tutustumisessa. Haapaniemi, T., Voutilainen, U. & Tiainen, M. (toim.) 2004. Tuutorointi opintojen edistäjänä, Kuopion ja Joensuun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston loppuraportti OpOKE-hankkeesta. Kuopion yliopiston julkaisuja. Kuopion yliopisto: Oppimiskeskus. (23–28)

Haapaniemi, T. & Voutilainen, U. Ohjauksen merkitys opintojen edistäjänä. Haapaniemi, T., Voutilainen, U. & Tiainen, M. (toim.) 2004. Tuutorointi opintojen edistäjänä, Kuopion ja Joensuun yliopistojen ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston loppuraportti OpOKE-hankkeesta. Kuopion yliopiston julkaisuja. Kuopion yliopisto: Oppimiskeskus. (13–22)

Heikkinen, H.L.T & Jyrkämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa Heikkinen, H.T.L., Huttunen, R. & Moilanen, P. (toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näkökulmia. Juva: Atena Kustannus. (25–62)

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Kananen, J. 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Jevenes Print.

Kauppinen, T. 2010. Ohjauksen haasteiden äärellä, Opintojen ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy.

Kempainen, E. 2004. Kuntoutuksen tavoitteet, keinot ja oikeusluonne. Teoksessa V. Karjalainen, V. & Villkumaa, I. (toim.) Kuntoutus kanssamme, Ihmisen toimijuuden tukeminen. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy, 71–79.

Ketonen, H. 2011. Keskeyttämisen ehkäisymalli. Mäkelä, M. & Salonen, M. (toim.) Hyvällä mallilla. Tukitoimien työkalupakki opettajille ja ohjaajille II. Saarijärvi: Saarijärjen Offset Oy.

Kivistö, H. 2010. Opettaja-lehti. Nauru tuo ihmiset yhteen. 50/2010. [verkkolehti]. [viitattu 02.03.2013]. Saatavissa: http://www.opettaja.fi/pls/portal/docs/PAGE/OPETTAJALEHTI_EPAPER_PG/2010_50/page36.htm

Kotimaisten kielten keskus. 2010. Vierassanat. [viitattu 21.05.2013]. Saatavissa: http://www.kotus.fi/?i=486&s=2611#faq_486

Kronqvist, E-L. 1999. Opettaja-lehti. Tutorit sopivat ala-asteellekin [verkkolehti]. [viitattu 02.03.2013]. Saatavissa: www.opettaja.fi/portal/page?_pageid=95,82089&_dad=portal&schema=PORTAL&key=444420. ISSN1458-4395.

Kuntoutussäätiö. Kasvatuksellinen kuntoutus. [viitattu 12.09.2013]. Saatavissa: http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusjarjestelma/kasvatuksellinen_kuntoutus/

Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.

Kärki, S. 2005. Kuraattorin työ ammatillisessa oppilaitoksessa, Kuntouttavan sosiaalityön näkökulma erityisopiskelijoiden tuen tarpeen arviointiin. Kuopion yliopisto. [Viitattu 23.03.2013] <http://www.nuortenkeskus.fi/binary/file/-/fid/376>

Lehtinen, E. & Jokinen, T. 1996. Tutor, itsenäistyvän oppijan ohjaaja Juva: WSOY.

Linturi, H. 2003. Toimintatutkimus. [verkkojulkaisu]. NexusDelfix 2004 [ylläpitäjä ja tuottaja]. http://nexusdelfix.internetix.fi/fi/sisalto/materiaalit/2_metodit/5_actix?C:D=61566&C:selres=61566 6 (Viitattu 21.02.2013.)

LSKKY. Koulutuskuntayhtymä. [viitattu 17.02.2013] Saatavissa: www.lskky.fi/koulutuskyntayhtyma

Metteri, A. & Haukka-Wacklin, T. 2004. Sosiaalinen tuki kuntoutuksen ytimessä. Teoksessa Karjalainen, V. & Villkumaa, I. (toim.) Kuntoutus kanssamme, Ihmisen toimijuuden tukeminen. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy, 53–68.

Murto, P. 2000 Erilaisuuden kohtaaminen koulussa ja nuorisotyössä – kohti inklusiota ja kuntoutumista. Teoksessa Viitenen, R. (toim.) Nuorisokasvatus ammattina – interventioita osattoman nuoren arkeen. Oulun yliopisto. Verkkojulkaisu, [viitattu 19.3.2013] saatavissa http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisu/Murto_Pentti.pdf

Myrskylä P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. [viitattu 12.09.2013] Saatavissa: http://www.nuorisotakuu.fi/files/34027/Nuoret_tyomarkkinoiden_ja_opiskelun_ulkopuolella.pdf

Novida. Nuorille. [viitattu 17.02.2013] Saatavissa: www.novida.fi/nuorille

Novida. Oppilaitos. [viitattu 21.05.2013] Saatavissa: <http://www.novida.fi/oppilaitos>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutustakuu osana yhteiskuntatakuuta. [viitattu 12.09.2013] Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/koulutustakuu/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Nuorisotakuu tunnetuksi koko maassa viiden ministerin voimin. [viitattu 12.09.2013] Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Verkkouutiset/2012/08/nuorisotakuu.html>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu: koulutusta, työtä ja täsmäpalvelua. [viitattu 12.09.2013] Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2012/03/yhteiskuntatakuu.html>

Penttinen, L., Skaniakos, T., Valkonen L. & Plihtari, E. Vertaisuus voimavarana opintopolulla: johdantoa kirjan teemoihin. Penttinen, L., Plihtari, E., Skaniakos, T. & Valkonen, L. (toim.) 2011. Vertaisuus voimavarana ohjauksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. (4–14)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 19.02.2013.)

Savukoski, M. & Kauramäki, P. 2004 Nuoren sosiaalinen tukeminen omalle ammatilliselle uralle. Teoksessa V. Karjalainen & I. Villkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme, Ihmisen toimijuuden tukeminen. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy, 123–135.

Sipari, S. 2008. Kuntouttava arki lapsen tueksi. Kasvatuksen ja kuntoutuksen yhteistoiminnan rakentuminen asiantuntijoiden keskusteluissa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.

Skaniakos, T., Penttinen, L. & Lairio, M. Vertaistutorointi yliopistossa ja ammattikorkeakouluissa. Penttinen, L., Plihtari, E., Skaniakos, T. & Valkonen, L. (toim.) 2011. Vertaisuus voimavarana ohjauksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. (15–28)

SSKKY. Valmis-hanke. [viitattu 17.02.2013] Saatavissa: www.sskky.fi/ssao/projektit/valmishanke/

Suojanen, U. 1992 Toimintatutkimus koulutuksen ja ammatillisen kehittymisen välineenä. Helsinki: Finn Lectura.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-9280. 2010. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 24.5.2013]. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html sekä <http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa. [viitattu 12.00.2013] Saatavissa: http://www.nuorisotakuu.fi/files/36113/Tyo-ja_elinkeinoministerion_linjaukset_nuorisotakuun_toteuttamisesta_TE-hallinnossa_1_.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö; Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. 2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. [viitattu 19.03.2013] Saatavissa: [www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_tyoryhman_raportti_\(2\).pdf](http://www.tem.fi/files/32352/Nuorten_yhteiskuntatakuu_tyoryhman_raportti_(2).pdf)

Valkonen, J. 2002. Opiskelijatutor ammatillisessa oppilaitoksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Valli, R. Mitä numerot kertovat? Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II, näkökulmia aloittevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: WS Bookwell Oy.

Valtanen, J. 1997. Tutorointi erilaisissa monimuoto-opetustilanteissa. [viitattu 19.03.2012] Saatavissa: matwww.ee.tut.fi/kamu/julkaisut/raportit/pertti_co/tutor.html

Vilkkumaa, I. 2004 Kolme tapaa nähdä sosiaalinen kuntoutuksessa. Teoksessa V. Karjalainen & I. Vilkkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme, Ihmisen toimijuuden tukeminen. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy, 27-38.

Wiman, R. 2004. Kumpaa pitäisi kuntouttaa – ihmistä vai yhteiskuntaa. Teoksessa V. Karjalainen & I. Vilkkumaa (toim.) Kuntoutus kanssamme, Ihmisen toimijuuden tukeminen. Saarijärvi: Gummerrus Kirjapaino Oy, 81-90.

